

1. עדאלה – המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל
2. המוקד להגנת הפרט
3. אלדמיר לטיפול בענייני אסירים וזכויות אדם
4. התנועה העולמית להגנת על הילד
על ידי ב"כ עוה"ד סאוסן זהר ואח'
מרחוב יפו 94, חיפה
טלפון: 04-9501610; נייד: 052-6399147; פקס: 04-9503140

העותרים

נ ג ז

1. הכנסת
על ידי הלשכה המשפטית בכנסת
משכן הכנסת, קריית בן גוריון, ירושלים 91950
טלפון: 02-6753132; פקס: 02-6753495

2. שרת המשפטים
3. המוסד לביטוח לאומי
על ידי פרקליטות המדינה,
משרד המשפטים, ירושלים
טלפון: 02-6466590; פקס: 02-6467011

המשיבים

כתב תשובה מטעם המשיבים 2-3

1. בהתאם להחלטת בית המשפט הנכבד מיום 25.1.17, ולהארכות המועד שניתנו, מתכבדים המשיבים 2-3 (להלן: "המשיבים") להגיש את תשובתם לצו-על-תנאי, כדלקמן.
2. עניינה של העתירה בבקשת העותרים, כי בית המשפט הנכבד יוציא מלפניו צו על תנאי המורה למשיבים לנמק "מדוע לא יבוטל סעיף 3 לחוק העונשין (תיקון מס' 120 והוראת שעה), התשע"ו-2015, בהיותו בלתי חוקתי".
3. עניינו של תיקון החקיקה הנ"ל במספר רכיבים, וכפי שיפורט בהמשך, במסגרת העתירה שלפנינו, נתקף רכיב אחד בלבד של התיקון: שלילת הגמלאות המנויות בסעיף מהוריו של קטיין אשר הורשע בעבירת ביטחון כהגדרתה בסעיף 326(ג) לחוק הביטוח הלאומי או בעבירה על פי סעיף 332א לחוק העונשין, שעניינה ידוי אבנים מתוך מניע לאומני או בזיקה לפעילות טרור - בתקופה בה שוהה הילד במאסר בגין העבירות האמורות.

4. עמדת המשיבים היא כי תיקון החקיקה האמור חוקק כדיון, והוא אינו מצדיק כל התערבות שיפוטית בדבר חקיקה ראשי.

5. עמדת המשיבים הוצגה בהרחבה במסגרת תגובתם אשר הוגשה ביום 19.1.17, לקראת הדיון בעתירה שהתקיים ביום 25.1.17. בתום הדיון האמור, ניתנה החלטת בית המשפט הנכבד (כבי' המשנה לנשיאה א' רובינשטיין, כבי' השופטים ע' פוגלמן וע' ברוך), שמכוחה הוצא צו על תנאי. וזו לשון ההחלטה:

"לאחר העיון ושמיעת הצדדים החלטנו להוציא צו על תנאי, במסגרתו ינמקו המשיבים מדוע תקף חוקתית לשיטתם סעיף 3 לחוק העונשין (תיקון 120 והוראת שעה) תשע"ו-2015. ההנמקה לצו על תנאי אינה נובעת מהקלת ראש בממד הבטחוני שבחקיקה בה מדובר, כמובן, אלא מכך שעל פני הדברים אין לכאורה מתאם שיווני בין הקטינים בהם עסקין לבין, למשל, קטינים במשפט הפלילי ה"רגיל", ומכאן טענת ההפליה. כמו כן יש ליתן את הדעת להיבטים נוספים שעלו בדיון, לרבות העירוב בין המישור הפלילי למישור הסוציאלי, והאכסניה המתאימה למאבק בתופעות ידוי האבנים, שעל חשיבותו כשלעצמו אין חולק. תשובה תוך 45 יום".

6. למען הנוחות, יחזרו המשיבים על הדברים שהובאו בתגובתם האמורה, תוך התייחסות עדכנית וקונקרטית לסוגיות שבעטיין הוצא צו על תנאי בהתאם להחלטת בית המשפט הנכבד האמורה, ולהערות בית המשפט הנכבד בדיון שנערך בעניינה של העתירה.

7. עמדת המשיבים – לאחר שנבחנה בשנית לעומקה לאור הצו על תנאי שהוצא - היא כי תיקון החקיקה מבטא את האינטרס הלגיטימי של המדינה להיאבק בתופעה של ביצוע עבירות של ידוי אבנים וכן עבירות ביטחון חמורות, על ידי קטינים הפועלים ממניע לאומני או בזיקה לפעילות טרור אחרות. אינטרס זה, מקבל משנה תוקף אף בשל העובדה שתופעת ידוי האבנים הפכה שכיחה במציאות של השנים האחרונות וכן לאור פוטנציאל הסיכון הגלום בה לפגיעה בחייו, גופו, נפשו ורכושו של אדם. המשיבים יטענו עוד, כי אין בתיקון לחוק, מושא העתירה, כדי לפגוע בזכויות חוקתיות מוגנות, ולחלופין, ספק של ממש הוא, אם המדובר בפגיעה שאינה מזערית, ונזכיר את ההלכה לפיה לא יטה בית המשפט הנכבד לפסול חוק בשל פגיעה מזערית בזכות, ותהא זו אפילו זכות יסוד (בהקשר זה נציין כי בענייננו נמצא כי משעת כניסתו לתוקף של תיקון החקיקה נכנסו בגדרו שבעה קטינים בלבד, וספק אם בשים לב להיקף פגיעה זה – והגם שכל קטין וכל משפחה הם עולם ומלואו – יש מקום לשימוש בנשק יום הדין של התערבות חוקתית, והדברים יפורטו בהרחבה בהמשך); לחלופי חלופין - ככל שייקבע כי קיימת בענייננו פגיעה בזכות חוקתית מוגנת (והמשיבים סבורים כי כלל אין כך הדבר), הרי שמדובר

בפגיעה העומדת בתנאי פסקת ההגבלה של חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, ולפיכך מדובר בתיקון חקיקה חוקתי, שאין כל בסיס להתערבות בו.

בתמצית, נציין כבר עתה: 8.

ראשית, אין ממש בטענת העותרים לפגיעה בזכות לקיום אנושי בכבוד של הקטין האסיר, או של בני משפחתו, בתקופת המאסר; קטין שהורשע בעבירה ונגזר עליו עונש מאסר, יקבל בעת ריצוי תקופת מאסרו את כלל צרכיו הבסיסיים, כך שזכותו לקיום מינימלי בכבוד תקינים, גם אם ישללו הגמלאות המשולמות בעניינו. מן העבר השני, ברי כי ככל שילד אינו שוהה בביתו, וצרכיו הבסיסיים מסופקים על ידי המדינה, הוריו אינם נדרשים לשאת בתשלום ההוצאות האמורות עבורו, ולכן לא ניתן לטעון שנפגעת זכותם לביטחון סוציאלי או לקיום אנושי בכבוד עקב שלילת הגמלאות בתקופת המאסר.

שנית, כפי שיתואר להלן, אין מדובר במקרה חריג של שלילת גמלאות בעת שאדם זכאי לסיוע כלכלי במימון חלקי או מלא של גורם אחר (בעניינו – המדינה באמצעות שירות בתי הסוהר); **נהפוך הוא** - קיימות דוגמאות שונות למקרים דומים, שבהם נשללת זכאות לגמלה בנסיבות בהן האדם זכאי לסיוע כלכלי במימון מלא או חלקי של המדינה או במקרה שבו האדם מקבל סיוע כלכלי מגורם אחר (שאינו המדינה). **הדבר מוכר בדין הישראלי מימים ימימה, לרבות בנוגע לאדם שנמצא במאסר, ובהקשר זה אין בתיקון לחוק מושא ענייננו כל חידוש.**

שלישית, אף אין לומר כי נפגעת בענייננו, הזכות לשוויון, ובכך טמון המענה לטענת האפליה הנזכרת בהחלטת בית המשפט הנכבד. לעמדת המשיבים, בענייננו, בבסיס האבחנה שנערכה במסגרת התיקון, עומדים שיקולים ענייניים המצדיקים את ההבחנה בין עניינים של קטינים שנאסרו בעקבות הרשעתם בגין עבירות של יידוי אבנים ובעבירות ביטחון על רקע לאומני או עם זיקה לפעילות טרור, כפי שנקבע בתיקון, ובין עניינים של קטינים שנאסרו על רקע פלילי אחר, לעניין שלילת הגמלאות המשולמות עבורם. אבחנה זו נסמכת על אדנים מוצקים של פסיקה רבת שנים, והיא איננה מקימה כל מקום להתערבות.

רביעית, המשיבים רואים בשימוש בכלי שלילת הגמלאות, לא כלי העומד בפני עצמו אלא כלי אחד מתוך ארגז כלים, שיפורטו להלן, ועל כן מדובר בשילוב ראוי בין כלים פליליים לשאינם פליליים למניעת התופעה הפסולה שבה מבקש התיקון להיאבק, ולא כעירוב פסול. מטרתו של המחוקק היא לתמרץ את הוריהם של הקטינים המהווים אפטרופסיהם החוקיים, להפעיל את סמכותם ההורית ולפעול אל מול ילדיהם למניעת ביצוע העבירות, ובכך להוסיף נדבך למאבק בתופעה שהפכה למכת מדינה. תמרוץ זה, מצריך כלי מניעתי, שיעודד הורים להפעיל את סמכותם האמורה מראש, בטרם תארע העבירה, וספק אם התוצאה שהוא מבקש להשיג, ניתנת להשגה באמצעות הענישה הפלילית בלבד, שחשיבותה מרובה אך היא באה לעולם **לאחר** קרות העבירה; השילוב בין

הכלים הפליליים לבין שלילת הגמלאות בא להיאבק בתופעה מושא ענייננו **מכיוונים שונים**, ושלילת הגמלאות היא במסגרת זו כלי לגיטימי וראוי לשימוש בו; לעמדת המשיבים, אין להוציאו מארסנל הכלים הנתון למדינה בבואה להיאבק בתופעה של ידווי אבנים ועבירות בטחון אחרות בידי קטינים, ובשים לב לכך סבורים המשיבים כי המישור הסוציאלי (קרי, כלי שלילת הגמלאות), הוא, בין היתר האכסניה המתאימה לתיקון מושא ענייננו, וזאת במענה לשאלה שהועלתה בהחלטת בית המשפט הנכבד בדבר הוצאת צו על תנאי בענייננו (על כך נרחיב בפרק בחינת הקשר הרציונלי במסגרת מבחני המידתיות, בסעיפים 78-83 להלן).

9. בטרם נעמוד על הנימוקים לביטול הצו על תנאי ולדחיית העתירה, נבקש לחזור בתמצית על התשתית העובדתית הרלוונטית בענייננו, ובכלל זה, על הליכי החקיקה של התיקון לחוק.

חוק העונשין (תיקון מס' 120 והוראת שעה), התשע"ו-2015

10. ביום 12.10.15 התפרסמה הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 122 והוראות שעה), התשע"ו-2015 (להלן: **התיקון**) (הצעות חוק ממשלה, חוברת מס' 958, עמ' 84).

העתק הצעת החוק מצורף ומסומן **מש/1**.

11. הרקע להצעת החוק פורט בדברי ההסבר להצעה, כך:

"על רקע התפשטותה של תופעת יידוי האבנים בתקופה האחרונה, והסיכונים הרבים הכרוכים בה לגוף ולרכוש, מוצע לערוך תיקונים שעיקרם בהחמרת הענישה נגד מידי האבנים לעבר כלי רכב בנסיעה ולעבר הולכי רגל, על דרך של קביעת הוראת שעה בחוק העונשין, התשל"ז-1977... כמו כן מוצע לתקן את חוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשנ"ה-1995 (להלן - חוק הביטוח הלאומי), ולקבוע כי יישללו גמלאות מהוריו של ילד שהורשע בעבירת ביטחון כהגדרתה בסעיף 326(ג) לחוק הביטוח הלאומי 1995 או בעבירה לפי סעיף 332 לחוק העונשין שבוצעה מתוך מניע לאומני או בזיקה לפעילות טרור, בתקופה שבה הילד נמצא במאסר עקב הרשעה כאמור."

12. ברקע לתיקון זה עמד תיקון קודם לחוק העונשין (תיקון מס' 119) (יידוי או ירי של אבן או חפץ אחר), התשע"ה-2015, במסגרתו, בוצע תיקון בסעיף 332 לחוק העונשין, שעל פיו נקבע מדרג ענישה לעבירה של יידוי אבן או חפץ לעבר כלי תחבורה בנסיעה. עוד ברקע לתיקון זה, עמד לנגד עיני המחוקק הצורך להאבק בתופעה ההולכת וגוברת בשנים האחרונות של מידי האבנים. וכך נקבע בדברי ההסבר להצעת התיקון הנ"ל:

"מטבע הדברים, יידוי אבנים או חפצים אחרים על כלי תחבורה במהלך נסיעתם עלול לסכן את היושבים ברכב ואת שאר הנוסעים בכביש. בית המשפט העליון עמד על הסכנות הכרוכות בהשלכת אבנים על מכונית נוסעת בע"פ 4307/06 פלוני נ' מדינת ישראל (לא פורסם, 22.1.07):

'משליך האבן אינו יודע מה תהא תוצאת מעשהו, האם תפגע האבן בפח הרכב ותטיל אימה בלא נזק פיסי לאדם, או תיפול על הכביש ולא תגרום נזק, או שמא תחדור בעד השמשה ותקפח חיים או תפגע קשות'."

צילום דברי ההסבר להצעת חוק חוק העונשין (תיקון מס' 120) (יידוי או ירי של אבן או חפץ אחר), התשע"ה-2014, מצורף ומסומן מ/ש 2.

13. תיקון זה פורסם ביום 29.7.15, ובהמשך לו פורסם בחודש אוגוסט 2015 עדכון להנחיית פרקליט המדינה מס' 2.19 שכותרתה "מדויניות האכיפה בעבירות של יידוי אבנים". וכך נכתב בעדכון הנחיית פרקליט המדינה:

"תופעת יידוי האבנים לעבר כלי רכב אינה חדשה עמנו, ולרוב חוטאים בה צעירים ואף קטינים. על מציאות קשה זו נכון להגיב ביד קשה, הן כדי לגמול למידי האבנים נוכח סטייתם מן השורה והן כדי להרתיע את הרבים' (עניין גדיר).

1. הנחיה זו עניינה בריבוי מקרים, לו אנו עדים בשנים האחרונות, של יידוי אבנים לעבר כלי רכב, לרבות בזמן נסיעה בצירי תנועה, לעבר אנשי כוחות הביטחון, לעבר מחסומים וכו'.

מדובר בעבירות חמורות היוצרות סיכון מוחשי לפגיעה בגוף וברכוש, משבשות את אורח החיים התקין, ומבטאות קריאת תיגר על שלטון החוק. הן קלות לביצוע וקשות לאיתור, לחקירה ולמניעה. פעמים, הן משמשות "כרטיס כניסה" לעולם הפח"ע, שלב ראשוני במדרג פעילות הטרור, ממנו עלולה לצמוח פעילות חבלנית חמורה יותר.

2. לצד חומרת התופעה, יש ליתן את הדעת אף להתפשטותה. לפי תעודות עובד ציבור של משטרת ישראל (ראו התייחסות לדוגמה בסיום ההנחיה), חלה בשנים האחרונות עליה ניכרת באופן שיטתי במספר עבירות התקיפה והאלימות באמצעות יידוי אבנים."

צילום הנחיית פרקליט המדינה מס' 2.19 מצורף ומסומן מ/ש 3.

14. אף ברקע לתיקון שבמוקד העתירה דנן – מס' 120 – עמד צורך זה, להיאבק בתופעה של ריבוי יידוי אבנים ובפרט, על ידי קטינים. במסגרת התיקון הוצע, בין היתר, לקבוע עונשי מינימום לעבירות הרלוונטיות (יוער, כי עונשי המינימום אינם חלים לגבי קטינים) וכן הוצע לתקן את סעיף 329(א)(2) לחוק העונשין כדי לעגן את הפסיקה הקיימת ולפיה העבירה חלה גם לגבי ניסיון לפגוע באדם באמצעות אבן.

כמו כן, הוצע הרכיב בתיקון העומד במוקד העתירה דנן, ולפיו יתוקן חוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב), התשנ"ו-1995, כך שייקבע "כי ישללו גמלאות מהוריו של ילד שהורשע בעבירת ביטחון כהגדרתה בסעיף 326(ג) לחוק הביטוח הלאומי 1995 או בעבירה

לפי סעיף 332 לחוק העונשין שבוצעה מתוך מניע לאומני או בזיקה לפעילות טרור, בתקופה שבה הילד נמצא במאסר עקב הרשעה כאמור" (עמ' 86 לדברי ההסבר להצעת החוק).

זכור, בעתירתם מציינים העותרים מפורשות כי העתירה דנן מתמקדת בסעיף 3 לתיקון החקיקה, קרי – אך ורק לחלק האמור הנוגע לתיקון לחוק הביטוח הלאומי (סעיף 5 לכתב העתירה).

15. בסעיף 3 להצעת החוק נקבע כך:

"3. בחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשנ"ה-1995 (להלן – חוק הביטוח

הלאומי) –

(1) בסעיף 325 –

(א) האמור בו יסומן "א" ובו המילים "של שלושה חודשים או יותר" – יימחקו;

(ב) אחרי סעיף קטן (א) יבוא:

"(ב)1) ילד כהגדרתו בסעיף 238, שהורשע בעבירת ביטחון כהגדרתה בסעיף 326(ג) או בעבירה לפי סעיף 332 לחוק העונשין שבוצעה מתוך מניע לאומני או בזיקה לפעילות טרור, ונגזר עליו עונש מאסר, לא ישולמו להוריו במשך הזמן שהוא במאסר –

(א) גמלה המשולמת בעדו לפי פרק ד';

(ב) תוספת לגמלה המשולמת בעדו לפי סעיפים 132(5), 200(ג)2, 244(ב)2 ו-252(ב), וכן לפי חוק הבטחת הכנסה וחוק המזונות (הבטחת תשלום), התשל"ב-1972;

(2) במשך תקופת המאסר כאמור בפסקה (1), הילד לא יבוא במניין הילדים לעניין הסעיפים המנויים בפסקת משנה (1)(ב), לעניין סעיפים 68 ו-74(ב)2, ולעניין חוק הבטחת הכנסה וחוק המזונות (הבטחת תשלום), התשל"ב-1972; (2) בסעיף 326(ג), אחרי "בזיקה לפעילות טרור" יבוא "בסימן זה – עבירת ביטחון".

16. בסעיף 4 להצעת החוק נקבע מועד תחולתו של החוק, כדלקמן:

"4. סעיף 325 לחוק הביטוח הלאומי, כנוסחו בסעיף 3 לחוק זה, יחול לגבי עבירה שנעברה ביום תחילתו של חוק זה ואילך."

17. בדברי ההסבר לסעיפים 3 ו-4 פורט הרקע לתיקונים המוצעים, וכך, בין היתר, נקבע:

"בנוסף, ועל רקע תופעת ידוי האבנים בידי ילדים קטינים ומשום שצורכי הקיום של ילד הנמצא במאסר מסופקים בבית הסוהר, מוצע להרחיב את

סעיף 325 כך שהגמלאות הבאות לא ישולמו להוריו של ילד שהורשע בעבירת ביטחון, כהגדרתה בעסיף 326(ג) לחוק הביטוח הלאומי, או בעבירה לפי סעיף 332 לחוק העונשי שעניינה יידוי אבנים לעבר כלי תחבורה בנסיעה מתוך מגיע לאומני או בזיקה לפעילות טרור, בתקופה שבה הילד שוהה במאסר עקב ההרשעה בעבירה כאמור:

1. קצבת ילדים;
 2. מענק לימודים;
 3. תוספת בעבור הילד לגמלת הבטחת הכנסה או לתשלום לפי חוק המזונות (הבטחת תשלום), המשולמים להורים לפי חוק הבטחת הכנסה, חוק המזונות (הבטחת תשלום) או סעיף 68(ג) לחוק הביטוח הלאומי;
 4. תוספת בעבור הילד לקצבת נכות, קצבת שאירים, קצבת תלויים וקצבת זקנה, המשולמות להוריו.
- עוד מוצע לקבוע כי בתקופת המאסר הילד לא יבוא במניין הילדים לעניין הגמלאות שישללו.
- עוד מוצע לקבוע כי הוראות סעיף 325, כנוסחו בהצעת החוק, יחולו על עבירה שנעברה ביום תחילתו של חוק זה ואילך."

עוד הובאה בדברי ההסבר להצעת החוק, התייחסות להשפעתה של ההצעה על זכויותיהם של ילדים, וכך נכתב:

"התיקון המוצע לסעיף 325 יפגע בהכנסתה של משפחתו של ילד שהורשע בעבירת ביטחון או בעבירה לפי סעיף 332 לחוק העונשיים בגובה הקצבאות או התוספות לקצבאות שישללו כמפורט בסעיף 3 לעיל ומובן כי הפחתה בהכנסה המשפחתית יכולה להשפיע גם על סיפוק צורכי הילדים במשפחה. עם זאת, יצוין כי ההפחתה תהיה בתקופת המאסר שבה הילד ממילא מקבל את צורכי הקיום הבסיסיים בבית הסוהר ואינו גר בביתו".

18. ביום 12.10.15 נתקבלה הצעת החוק בקריאה ראשונה במליאת הכנסת והועברה לוועדת חוקה חוק ומשפט להכנה לקריאה שנייה ושלישית. ביום 20.10.15 דנה ועדת חוקה, חוק ומשפט בהצעת החוק ואישרה אותו לקריאה שנייה ושלישית.

19. במסגרת דיוני הוועדה עמדה הגב' נורית בלובשטיין, נציגת פרקליטות מחוז ירושלים, על היקף תופעת מידי האבנים באופן כללי, וכך עולים דבריה מפרוטוקול הוועדה:

"זו מכת עיר ומדינה, ובמיוחד מכת עיר. אני לא יודעת אם נמצאים כאן נציגי המשטרה, אבל אנחנו מקבלים מהמטה ומהמחוז של המשטרה סטטיסטיקות שמדברות על כמות האירועים, עלייה, גרפים. אני רואה פה מול עיני, כאשר

אנחנו ב-2015 ועוד לא סיימנו את השנה, שכאשר מדובר על מגמת ידווי האבנים בירושלים, מדובר על עלייה בין 2014 ל-2015 של 97% באופן יחסי."

צילום העמוד הרלוונטי מפרוטוקול הוועדה מצורף ומסומן מש/4.

20. ביום 2.11.15 אושר התיקון לחוק במליאת הכנסת; התיקון פורסם ברשומות ביום 5.11.15 (ס"ח 2506).

החוק בנוסחו הסופי כפי שפורסם ברשומות צורף כנספח 1/ע לעתירה.

21. ביום 21.4.16 הוגשה העתירה דן נגד הכנסת. עוד באותו היום קבע בית המשפט הנכבד כי העתירה תיקבע לדיון בפני הרכב והורה כי תגובת הכנסת תוגש עד 21 יום לפני מועד הדיון. ביום 16.11.16 הוגשה בקשה מטעם העותרים לצירוף שרת המשפטים והמוסד לביטוח לאומי כמשיבים לעתירה. ביום 17.11.16 התקבלה בקשה זו וביום 22.11.16 הומצאה העתירה לפרקליטות המדינה.

22. ביום 19.1.17 הוגשה תגובת המשיבים לעתירה וביום 25.1.17 קיים בית המשפט הנכבד דיון בעתירה, אשר בסיומו הורה הוא על מתן צו על תנאי, וקבע, כמצוטט לעיל, כדלקמן:

"לאחר העיון ושמיעת הצדדים החלטנו להוציא צו על תנאי, במסגרתו ינמקו המשיבים מדוע תקף חוקתית לשיטתם סעיף 3 לחוק העונשין (תיקון 120 והוראת שעה) תשע"ו-2015. ההנמקה לצו על תנאי אינה נובעת מהקלת ראש בממד הבטחוני שבחקיקה בה מדובר, כמובן, אלא מכך שעל פני הדברים אין לכאורה מתאם שיווני בין הקטינים בהם עסקינן לבין, למשל, קטינים במשפט הפלילי ה"רגיל", ומכאן טענת ההפליה. כמו כן יש ליתן את הדעת להיבטים נוספים שעלו בדיון, לרבות העירוב בין המישור הפלילי למישור הסוציאלי, והאכסניה המתאימה למאבק בתופעות ידוי האבנים, שעל חשיבותו כשלעצמו אין חולק. תשובה תוך 45 יום."

23. זוהי אפוא השתלשלות העניינים הרלוונטיים לעניינו. בטרם נפנה להצגת עמדת המשיבים, נבקש לעדכן את בית המשפט הנכבד בנתונים נוספים הרלוונטיים לתשתית העובדתית בעניינו.

24. ראשית יוער, כי במסגרת תגובת המשיבים צוין, כי במהלך הטיפול בעתירה דן, התברר כי יישומו של תיקון החוק על ידי המוסד לביטוח לאומי טרם החל נכון לאותו המועד, וזאת משלא עובד והועבר המידע הנדרש לצורך יישומו לידי הגורמים הרלוונטיים.

בעקבות בחינת הדברים ופתרון הסוגיה, החל המוסד לביטוח לאומי בחודש ינואר שנה זו ביישומו של החוק. עוד נמסר בתגובת המשיבים כי מהגורמים המוסמכים נמסר, כי על פי בדיקה נמצאו שבעה אסירים קטינים, הנכנסים לגדרו של התיקון, קרי גמלאות אלו ואחרות היו אמורות להישלל ממשפחותיהם ולא נשללו בפועל עד מועד הגשת התגובה האמורה; כן נמסר כי בעניינם יבוצע קיזוז הגמלאות באופן רטרואקטיבי (בהתאם לסמכות המוסד לביטוח לאומי מכוח סעיף 315 לחוק הביטוח הלאומי, המאפשר למוסד לנכות גמלאות ששולמו בטעות או שלא כדין מתשלומים המגיעים למקבל התשלום).

בעניין זה יבקשו המשיבים לעדכן את בית המשפט הנכבד, כי לאחר בחינה עדכנית נוספת שבוצעה בביטוח הלאומי, נמסר מהביטוח הלאומי כי נמצא, כי במועד הגשת תגובת המשיבים לקראת הדיון בעתירה, חמישה קטינים בלבד נכנסו בגדרו של התיקון, ולא שבעה קטינים כנמסר בתגובה (לגבי שני הקטינים הנוספים, נמצא כי היו עצורים ולא מורשעים, ולגביהם פועל המוסד לביטוח לאומי להשבת הסכומים שקוזזו). עם זאת, סמוך למועד הגשת התשובה דן נמסר מהמוסד לביטוח לאומי כי ביום 17.5.17 דווח משירות בתי הסוהר על שני קטינים נוספים לגביהם חל התיקון. אם כן, נכון למועד זה מיושם התיקון ביחס לשבעה קטינים.

25. עוד יבקשו המשיבים לעדכן, כי ביום 5.2.17 העבירו העותרים אל פרקליטות המדינה בקשה לקבלת פרטים נוספים, במסגרתה התבקש מידע נוסף הן לגבי הקטינים הספציפיים שלגביהם יושם התיקון והעבירות בהן הורשעו, והן בקשר לנתונים סטיסטטיים לעניין הרשעות קטינים בעבירות ביטחון.

העתק בקשת העותרים לפרטים נוספים מצורף ומסומן מש/5.

26. בד בבד עם הגשת כתב תשובה זה, מועברת על ידי המשיבים לעותרים תגובה לבקשת הפרטים הנוספים, במסגרתה פורט המידע המבוקש. המשיבים יבקשו להציג להלן את עיקר הנתונים שבידיהם כפי שהם מועברים לעותרים.

27. על-פי הנתונים שהועברו ממשטרת ישראל, נמצא כי בין השנים 2014-2016 הורשעו 196 קטינים תושבי ישראל בעבירות ביטחון (למעט עבירות יידוי אבנים). מתוכן, 41 הרשעות של קטינים תושבי מזרח ירושלים.

זהו פילוח הרשעות קטינים תושבי מזרח ירושלים לפי עבירות: 3 הרשעות בגין הנפת דגל פלסטיני; 5 הרשעות בעבירת הסתה; 2 הרשעות בעבירה של השלכת בקבוקי תבערה; 14 הרשעות בעבירה של מרד והסתה למרד; 20 הרשעות בעבירות אחרות כלפי הביטחון; 2 הרשעות בעבירות לפי חוקי החירום.

עוד נמצא, כי מתוך 196 הקטינים שהורשעו בעבירות ביטחון (למעט יידוי אבנים), 85 הם יהודים ו- 111 אינם יהודים.

פילוח ההרשעות של קטינים יהודים לפי סוגי העבירות: 4 הרשעות בגין הסתה; 33 בגין עבירת מרד והסתה למרד; 39 עבירות ביטחון אחרות; 13 עבירות לפי חוקי שעת חירום.

פילוח הרשעות של קטינים שאינם יהודים: 1 הרשעות בעבירת בגידה וריגול; 3 הרשעות בעבירת הנפת דגל פלסטין; 5 הרשעות בעבירת הסתה; 2 הרשעות בעבירת השלכת בקבוק תבערה; 19 הרשעות בעבירת מרד והסתה למרד; 84 הרשעות בגין עבירות ביטחון אחרות; 3 הרשעות בעבירות על חוקי החירום.

באשר לעבירת יידי האבנים, על-פי הנתונים שהועברו ממשטרת ישראל נמצא, כי בין השנים 2014-2016 הורשעו 174 קטינים בגין עבירה זו. מתוכם, 118 קטינים תושבי מזרח ירושלים (1 יהודי והאחרים לא יהודים).

מתוך הרשעות הקטינים במזרח ירושלים בעבירת יידי אבנים, בשנת 2014 הורשעו 33 קטינים; בשנת 2015 הורשעו 22 קטינים, ובשנת 2016 הורשעו 63 קטינים. מתוך כלל הקטינים שהורשעו בעבירת יידי אבנים בין השנים 2014-2016, 39 יהודים ו-135 אינם יהודים.

יצוין, כי לפי הנמסר ממשטרת ישראל, הנתונים האמורים אינם מכסים את כלל עבירות הביטחון הנכנסות בגדר התיקון לחוק, ופילוח הנתונים נעשה ביחס לעבירות העיקריות, המפורטות בנתונים לעיל, ולגבי אזרחים ותושבים ישראלים בלבד.

ויובהר כבר עתה, כפי שנמסר ממשטרת ישראל, המדובר בנתונים לגבי הרשעות בלבד ועל כן, הם אינם כוללים, למשל, מקרים בהם החליט בית המשפט שדן בעניינו של הקטין, שהקטין ביצע את העבירה, אך החליט שלא להרשיעו, ולהפנותו לדרכי טיפול חלופיות (ראו לעניין זה סעיפים 24 ו-26 לחוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול), התשל"א-1971) (להלן: "חוק הנוער"). כפי שפורט לעיל, הרקע לתיקון מושא העתירה היה העלייה המשמעותית בשנים האחרונות בהיקף הקטינים הלוקחים חלק בעבירות ביטחון בכלל ובעבירת יידי אבנים בפרט, בהתבסס על נתונים שהוצגו במסגרת הליכי החקיקה, בין היתר, על ידי משטרת ישראל (וראו בהקשר זה, תעודת עובד הציבור לדוגמא המצורפת להנחיית פרקליט המדינה, לעיל מש/3). ברי, כי מספר הקטינים המעורבים בעבירות של יידי אבנים ועבירות ביטחון אחרות שלא הורשעו, הוא גדול מכפי שבא לידי ביטוי בנתונים לעיל הכוללים, כאמור, הרשעות בלבד. בהקשר זה יצוין, כי בהנחיית פרקליט המדינה הנזכרת לעיל, הוגדרה מדיניות התביעה, כך שלגבי קטינים מתחת לגיל 14 שהואשמו ביידי אבנים ללא גרימה לפגיעה, יש לתבוע אי-הרשעה ודרכי טיפול חלופיות לפי סעיף 26 לחוק הנוער (בכפוף לנסיבות הפרטניות בתיק); יצוין, כי לגבי קטינים מעל גיל 14, מדיניות התביעה כפי שהובאה בהנחיית פרקליט המדינה הנ"ל היא לדרוש הרשעה ומאסר, בכפוף לנסיבות הפרטניות בתיק. ברי, כי משתכלית התיקון נועדה למנוע מראש ביצוע עבירות אלו על ידי קטינים, התבסס המחוקק על הנתונים שהוצגו בפניו,

המתנייחים לכלל הקטינים המעורבים בביצוע עבירות ביטחון ולא רק לאלו שהורשעו בפועל, ואכן נעידים לעמדת המשיבים על הצורך להילחם בתופעה חמורה זו..

28. ואכן, כפי שצוין לעיל, על פי הנתונים שהתקבלו בביטוח הלאומי, שבעה קטינים בלבד הגיעו לכדי הרשעה בעבירות הביטחון הרלוונטיות מאז כניסתו של התיקון לתוקף (וגם בכך יש כדי להעיד כי כמות הרשעות הקטינים היא נמוכה באופן יחסי, וזאת גם בשים לב לחלופות הקיימות בדין כשעסקינן בקטינים). להלן נתונים שהועברו ממשטרת ישראל ביחס לחמישה מתוך שבעת הקטינים (כאמור, לגבי שניים נוספים התקבל המידע רק לאחרונה ובעניינם לא הספיקו המשיבים לקבל את המידע המבוקש), שלגביהם החל יישום התיקון בענייננו (הנתונים הועברו ללא פרטים מזיהם של הקטינים, לשם הגנה על פרטיותם):

קטין	יליד	עבירות בהן הורשע	מקום מגורים כללי (ירושלים וכו')
1	1999	305(1) לחוק העונשין (נסיון לרצח)- 2 עבירות 186(א) לחוק העונשין (החזקת אגרופן או סכין שלא כדין)	ירושלים
2	2001	305(1) לחוק העונשין (נסיון לרצח) 186(א) לחוק העונשין (החזקת אגרופן או סכין שלא כדין)	ירושלים
3	1999	329(א)(2) לחוק העונשין (חבלה בכוונה מחמירה) 186(א) לחוק העונשין (החזקת אגרופן או סכין שלא כדין)	ירושלים
4	1999	305(1) לחוק העונשין (נסיון לרצח) 186(א) לחוק העונשין (החזקת אגרופן או סכין שלא כדין)	ירושלים
5	2001	329(א)(2) לחוק העונשין (חבלה בכוונה מחמירה) 186(א) לחוק העונשין (החזקת אגרופן או סכין שלא כדין)	ירושלים

29. יצוין, כי בבקשת העותרים לפרטים נוספים התבקשו גם מספרי התיקים הפליליים, גזרי הדין והכרעות הדין בעניינם של הקטינים שלגביהם חל החוק. על-פי סעיף 9 לחוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול), התשלי"א-1971, דיון בענייניו של קטין יתקיים בדלתיים סגורות ובהתאם לסעיף 70 לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], תשמ"ד-1984, אין לפרסם

דבר על דיון שהתנהל בבית משפט בדלתיים סגורות אלא ברשות בית המשפט. בנוסף, בהתאם לסעיף 24 לחוק הנוער (טיפול והשגחה), תש"ך-1960, שעניינו הגנת קטין מפני פרסומים מזיקים, נקבע כי "המפרסם שמו של קטין או כל דבר אחר העשוי להביא לידי זיהויו של קטין, בין על ידי כלל הציבור ובין על ידי סביבתו הקרובה, או לרמוז על זיהויו כאמור, בין באמצעות פרסום של קולו, דמותו, כולה או חלקה, סביבתו או דמויות הקרובות לקטין, ובין בדרך אחרת, באופן או בנסיבות שיש בהם כדי לגלות אחד מאלה: (א) הקטין הובא בפני בית משפט;..." [ההדגשה הוספה]- דינו מאסר שנה. לאור האמור, ובשים לב לכך שבפסקי הדין בעניינם של הקטינים מופיעים פרטים רבים העשויים להביא לזיהויים ולחשיפת נסיבותיהם האישיות, לא הועברו הכרעות הדין וגזרי הדין בעניינם של הקטינים לידי העותרים, ולעמדת המשיבים ממילא פרטים אלה אינם עונים לתנאים שהוצבו בפסיקה לצורך חיוב בהעברת פרטים נוספים (המבחן הכפול המבוסס הן על בחינת הרלבנטיות של הפרטים הנדרשים ליריעת המחלוקת כפי שהיא עולה מטיעוני הצדדים, והן על מהותיות הפרטים במובן זה שנדרש להראות כי המדובר בפרטים שיש בהם ממש ושיש בהם כדי לקדם את הדיון וההכרעה בעתירה (ראו בג"ץ 3189/02 קופת חולים מאוחדת נ' שר האוצר (לא פורסם)).

30. כמו כן, למען שלמות התמונה, יבקשו המשיבים לפרוס בפני בית המשפט הנכבד את הנתונים שנאספו על ידי המוסד לביטוח לאומי באשר לחישוב הסכומים הנשללים מכוח התיקון. תחילה נפרט את הנתונים הכלליים, ולאחר מכן נתייחס לשבעת המקרים הפרטניים בהם יושם התיקון.

31. להלן טבלה המפרטת את הסכום הנשלל בהתאם לתיקון, בגין ילד אחד, לפי סוג הגמלה ובהתאם למספר הילדים במשפחה:

הגמלה	הסכום שיישלל בגין ילד אחד (סכום השלילה משתנה בהתאם למספר הילדים במשפחה)	הערות
קצבת ילדים	ילד יחיד - 150 ₪ לחודש	
	2 ילדים - 188 ₪ לחודש	
	3 ילדים - 188 ₪ לחודש	
	4 ילדים - 188 ₪ לחודש	
	5 ילדים ויותר - 150 ₪ לחודש	
	במצב בו מדובר בילד שלישי או רביעי וההורים זכאים לתוספת קצבה יופחתו עוד 98 ₪ לחודש	
מענק לימודים	1003 ₪ לשנה	

<p>סכום זה עשוי להיות גבוה יותר בגין תוספת ותק (בין 0 ל-50%) ותוספת דחיית פרישה (5% לכל שנה בין גיל הפרישה לגיל הזכאות בה לא היתה זכאות עקב הכנסות).</p>	<p>עד 2 ילדים - 484 ₪ לחודש 3 ילדים ומעלה - אין השפעה</p>	<p>תוספת תלויים בזקנה</p>
<p>סכום זה עשוי להיות גבוה יותר בגין תוספת ותק (בין 0 ל-50%).</p>	<p>718 ₪ לחודש לילד</p>	<p>תוספת תלויים בשאידיים</p>
<p>הסכום עשוי להיות קטן יותר כשדרגת הנכות חלקית.</p>	<p>עד 2 ילדים - 937 ₪ לחודש לילד. 3 ילדים ומעלה - אין השפעה</p>	<p>תוספת תלויים בנכות כללית</p>

<p>אין בדיוק תעריף של תוספת עבור ילד. מדובר בהפרש בין גמלה לזוג לגמלה לזוג + ילד או שניים כאשר מדובר בהורה יחיד הסכומים שונים כאשר יש יותר משני ילדים אין השפעה על הורדת הילד מהמצבת.</p>	<p>ילד 1</p> <table border="1" data-bbox="634 845 1179 1034"> <tr> <td>עד 55</td> <td>עד 55 מוגדל</td> <td>מעל 55</td> <td>פרישה עד 70</td> </tr> <tr> <td>216</td> <td>303</td> <td>519</td> <td>925</td> </tr> </table> <p>2 ילדים ומעלה</p> <table border="1" data-bbox="634 1106 1179 1295"> <tr> <td>עד 55</td> <td>עד 55 מוגדל</td> <td>מעל 55</td> <td>פרישה עד 70</td> </tr> <tr> <td>519</td> <td>778</td> <td>1038</td> <td>1851</td> </tr> </table>	עד 55	עד 55 מוגדל	מעל 55	פרישה עד 70	216	303	519	925	עד 55	עד 55 מוגדל	מעל 55	פרישה עד 70	519	778	1038	1851	<p>הבטחת הכנסה</p>
	עד 55	עד 55 מוגדל	מעל 55	פרישה עד 70														
216	303	519	925															
עד 55	עד 55 מוגדל	מעל 55	פרישה עד 70															
519	778	1038	1851															

<p>בחוק אין הגדרה לעניין החישוב היחסי בגין כל ילד. משכך ככל שיהיה פסייד נמוך מסכום שבתקנות, יש להפחית את הסכום הנקוב בפסק הדין עבור אותו ילד, או לחלופין את החלק היחסי של אותו ילד הנקוב בפסה"ד לכלל הילדים.</p>	<p>ילד 1</p> <table border="1" data-bbox="651 1505 1179 1775"> <tr> <th rowspan="2">נשואה מחדש או רק ילדים</th> <th colspan="3">נשואה לחייב או לא נשואה</th> </tr> <tr> <th>מעל 55</th> <th>עד 55 ותיקה</th> <th>עד 55 חדשה</th> </tr> <tr> <td>2022</td> <td>1373</td> <td>1427</td> <td>1167</td> </tr> </table> <p>2 ילדים</p> <table border="1" data-bbox="651 1848 1179 2036"> <tr> <th rowspan="2">נשואה מחדש או רק ילדים</th> <th colspan="2">נשואה לחייב או לא נשואה</th> </tr> <tr> <th>מעל 55</th> <th>עד 55</th> </tr> </table>	נשואה מחדש או רק ילדים	נשואה לחייב או לא נשואה			מעל 55	עד 55 ותיקה	עד 55 חדשה	2022	1373	1427	1167	נשואה מחדש או רק ילדים	נשואה לחייב או לא נשואה		מעל 55	עד 55	<p>מזונות</p>
	נשואה מחדש או רק ילדים		נשואה לחייב או לא נשואה															
מעל 55		עד 55 ותיקה	עד 55 חדשה															
2022	1373	1427	1167															
נשואה מחדש או רק ילדים	נשואה לחייב או לא נשואה																	
	מעל 55	עד 55																

	941	1373	476
3 ילדים ויותר – 865 ש לילד			

32. יודגש, כי החישוב האמור הוא לגבי כלל הגמלאות המצוינות בתיקון וסביר להניח כי ברובם המכריע של המקרים בהם יחול התיקון ישללו ביחס לקטין ספציפי רק חלק מהגמלאות, בהתאם לזכאות הוריו.

33. כך, ביחס לשבעת הקטינים לגביהם מיושם התיקון בעת הזו נמצא כי נשללת מהוריהם קצבת ילדים חודשית על סך 150 ש"ח, ולגבי שלושה מהם נשלל גם מענק לימודים שנתי על סך 1,003 ש"ח. ויודגש, כי הזכאות לקצבאות האמורות היא בעבור ילדים עד גיל 18, כך שככל שהקטין מגיע לגיל 18 במהלך תקופת מאסרו ממילא זכאותו מסתיימת, והדברים נכונים גם לעניינם של הקטינים לגביהם חל התיקון נכון למועד זה. להלן טבלה המפרטת את חישוב שלילת הגמלאות בעניינם ביחס לזכאותם:

מקרה	שנת לידה	תחילת מאסר	תום מאסר	גובה הגמלאות שנשללו
א	1999	31.1.16	29.1.2027	קצבת ילדים 150 ש לחודש
ב	2001	31.1.16	29.1.2027	קצבת ילדים 150 ש לחודש
ג	1999	5.1.16	4.1.2025	ק. ילדים 150 ש לחודש מענק לימודים 1,003 ש"ח אחת לשנה
ד	1999	30.11.15	23.5.2029	ק. ילדים 150 ש מענק לימודים 1,003 ש"ח אחת לשנה הבטחת הכנסה - אין השפעה
ה	2001	10.11.15	9.5.2022	ק. ילדים 150 ש לחודש
ו	2000	9.2.16	8.2.2026	ק. ילדים 150 ש לחודש
ז	1999	5.1.16	3.1.2025	ק. ילדים 150 ש לחודש מענק לימודים 1,003 אחת לשנה

לסיום הפרק העובדתי, יבקשו המשיבים לעדכן את בית המשפט הנכבד כי בימים אלה מונחות על שולחן הכנסת שתי הצעות חוק המשיקות לענייננו. האחת, הצעה של חבר הכנסת מיקי זוהר העוסקת בשלילת קצבת ילדים ותוספות לקצבה בגין ילד, מהוריו של ילד שהורשע בביצוע עבירת ביטחון או בביצוע עבירה לפי סעיף 332 לחוק העונשין שבוצעה מתוך מניע לאומני או בזיקה לפעולות טרור, וזאת לתקופה של חמש שנים מיום ההרשעה (הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון) – שלילת גמלה המשולמת בעד קטין שהורשע בעבירה שבוצעה מתוך מניע לאומני או בזיקה לפעילות טרור), התשע"ו–2015-2015/פ/2183). ועדת השרים לענייני חקיקה החליטה לדחות את העלאת הצעת החוק בשלושה חודשים בשל קיומו של ההליך שבכותרת. השנייה, הצעת חוק של חבר הכנסת יעקב פרי – הצעת חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (תיקון מס' 21) (שלילת זכאות לקצבאות ופיצויי פיטורים עקב ביצוע עבירת ביטחון), התשע"ז–2017 – במסגרתה מוצע לשלול זכויות פנסיוניות ממי שביצע פשע על רקע לאומני או משאריו של אדם כאמור. הצעה זו אושרה ביום 31.1.17 לקריאה ראשונה על ידי ועדת העבודה, הרווחה והבריאות של הכנסת (להלן: **ועדת העבודה**). במסגרת הדיון שהתנהל בוועדת העבודה, ציין נציג משרד המשפטים כי העתירה מושה ענייננו, שבמסגרתה מוגש כתב תשובה זה, תלויה ועומדת בפני בית המשפט הנכבד, וכי עשויות להיות לה השלכות לגבי הצעת החוק האמורה. לאור האמור הסכימה הוועדה לעכב את הדיון בהצעת החוק בשישה חודשים, עד לחודש יולי הקרוב, תוך שביקשה להביא לידיעת בית המשפט הנכבד את ההליכים האמורים ואת בקשתה כי בית המשפט הנכבד יקיים דיון והכרעה בעתירה בהקדם, על מנת לאפשר למחוקק לקדם את הליכי החקיקה ולהתאימם לפי הצורך להשלכות, ככל שתהיינה, להכרעת בית המשפט בעתירה דנן (ראו עמ' 2, 3, 8 ו-9 לפרוטוקול הדיון המצורף להלן).

העתק הצעת חוק הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון) – שלילת גמלה המשולמת בעד קטין שהורשע בעבירה שבוצעה מתוך מניע לאומני או בזיקה לפעילות טרור), התשע"ו–2015-2015/פ/2183 מצורף ומסומן **מש/6**.

צילום החלטת ועדת השרים לדחיית הדיון בהצעת החוק של ח"כ זוהר מצורף ומסומן **מש/7**.

העתק הצעת חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (תיקון מס' 21) (שלילת זכאות לקצבאות ופיצויי פיטורים עקב ביצוע עבירת ביטחון, התשע"ז–2017 מצורף ומסומן **מש/8**.

פרוטוקול דיון ועדת העבודה מיום 31.1.17 מצורף ומסומן **מש/9**.

זוהי אפוא התשתית העומדת ברקע העתירה.

עמדת המשיבים - דין העתירה להידחות

35. המשיבים יטענו כי דין העתירה להידחות, שכן אין בתיקון החקיקה מושא העתירה, כדי לפגוע בזכויות חוקתיות מוגנות, ולחלופין, המדובר בפגיעה מזערית, אשר אינה מקימה עילה להתערבות בית המשפט הנכבד בדבר חקיקה ראשי, בהתאם לפסיקת בית המשפט הנכבד; לחלופי חלופין - ככל שייקבע כי קיימת בענייננו פגיעה בזכות חוקתית מוגנת (והמשיבים סבורים כי כלל אין כך הדבר), הרי שמדובר בפגיעה העומדת בתנאי פסקת ההגבלה של חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, ולפיכך מדובר בתיקון חקיקה חוקתי, שאין כל בסיס להתערבות בו, כאמור.

אשר לשתי הסוגיות שנזכרו בהחלטת בית המשפט הנכבד שבמסגרתה הוצא צו על תנאי, עמדת המשיבים היא שאף לאחר בחינתן המעמיקה, אין בהן כדי לשנות מעמדת המשיבים.

כאמור לעיל, אין לומר כי נפגעת בענייננו הזכות לשוויון, ובכך טמון המענה לטענת האפליה הנזכרת בהחלטת בית המשפט הנכבד. לעמדת המשיבים, בענייננו, בבסיס האבחנה שנערכה במסגרת התיקון, עומדים שיקולים ענייניים המצדיקים את ההבחנה בין עניינים של קטינים שנאסרו בעקבות הרשתתם בגין עבירות של ידוי אבנים ובעבירות ביטחון על רקע לאומני או עם זיקה לפעילות טרור, כפי שנקבע בתיקון, ובין עניינים של קטינים שנאסרו על רקע פלילי אחר, לעניין שלילת הגמלאות המשולמות עבורם. אבחנה זו נסמכת על אדנים מוצקים של פסיקה רבת שנים, והיא איננה מקימה כל מקום להתערבות.

בנוסף, המשיבים רואים בשימוש בכלי שלילת הגמלאות, לא כלי העומד בפני עצמו אלא כלי אחד מתוך ארגז כלים, שיפורטו להלן, ועל כן מדובר בשילוב ראוי בין כלים פליליים לשאינם פליליים למניעת התופעה הפסולה שבה מבקש התיקון להיאבק, ולא כעירוב פסול. מטרתו של המחוקק היא לתמרץ את הוריהם של הקטינים המהווים אפוטרופסיהם החוקיים, להפעיל את סמכותם ההורית ולפעול אל מול ילדיהם **למניעת ביצוע העבירות**, ובכך להוסיף נדבך למאבק בתופעה שהפכה למכת מדינה. תמרוץ זה, מצריך כלי מניעת, שיעודד הורים להפעיל את סמכותם האמורה מראש, בטרם תארע העבירה, וספק אם התוצאה שהוא מבקש להשיג, ניתנת להשגה באמצעות הענישה הפלילית בלבד, שחשיבותה מרובה אך היא באה לעולם **לאחר** קרות העבירה; השילוב בין הכלים הפליליים לבין שלילת הגמלאות בא להיאבק בתופעה מושא ענייננו **מכיוונים שונים**, ושילת הגמלאות היא במסגרת זו כלי לגיטימי וראוי לשימוש בו; לעמדת המשיבים, אין להוציא מארסנל הכלים הנתון למדינה בבואה להיאבק בתופעה של ידוי אבנים ועבירות ביטחון אחרות המבוצעות בידי קטינים ואשר יש בהן כדי להביא לפגיעה בחיי אדם ובערכים חשובים נוספים. בשים לב לכך, סבורים המשיבים כי המישור הסוציאלי (קרי, כלי שלילת הגמלאות), הוא, בין היתר, האכסניה המתאימה לתיקון

מושא ענייננו – וזאת במוענה לסוגיה שהועלתה בהחלטת בית המשפט הנכבד בדבר הוצאת צו על תנאי בענייננו (על כך נרחיב בפרק בחינת הקשר הרציונלי במסגרת מבחני המידותיות, בסעיפים 78-83 להלן).

אולם - ראשון ראשון, אחרון אחרון.

36. כידוע, הבחינה החוקתית נעשית בשלושה שלבים. השלב הראשון של הבחינה החוקתית בוחן אם התיקון לחוק פוגע בזכות אדם המעוגנת בחוק יסוד ומוגנת בו. אם התשובה שלילית, מסתיימת הבחינה החוקתית. אם התשובה חיובית, יש לעבור לשלב השני. השלב השני בוחן אם הפגיעה בזכות החוקתית היא כדין. בשלב זה יש לבחון אם התיקון לחוק מקיים את דרישותיה של פסקת ההגבלה. אם התשובה חיובית מסתיימת הבחינה החוקתית. לעומת זאת, אם התשובה שלילית יש לעבור לשלב השלישי הבוחן את תוצאות אי החוקיות. (ראו על כך בג"ץ 10203/03 "המפקד הלאומי" בע"מ נ' היועץ המשפטי לממשלה (פורסם באר"ש, 20.8.08) (להלן: עניין המפקד הלאומי) וכן בג"ץ 1661/05 המועצה האזורית חוף עזה נ' כנסת ישראל, פ"ד נט(2) 481, 544-549 (2005) (להלן: עניין המועצה האזורית חוף עזה)).

37. כידוע, וכפי שבית המשפט הנכבד חזר ושנה בפסיקתו, על עותר המבקש להביא לביטולה של חקיקה ראשית מוטל נטל ראשוני, כבד משקל, להוכיח קיומה של פגיעה בזכות חוקתית מוגנת. ביסוד פסיקה זו ניצבת מושכלת היסוד החוקתית, לפיה חקיקתה הראשית של הכנסת נהנית מחזקת חוקתיות, ולפיכך רק במקרים יוצאי דופן יתערב בית המשפט הנכבד בחוק של הכנסת, המבטא את רצון נבחריו הדמוקרטיים של הציבור (ראו, לדוגמה: ע"א 6821/93 בנק המזרחי המאוחד בע"מ נ' מגדל כפר שיתופי, פ"ד מט(4) 221, 429-428 (1995); בג"ץ 366/03 עמותת מחויבות לשלום וצדק חברתי נ' שר האוצר, (פורסם באר"ש, 12.12.05) (להלן: עניין עמותת מחויבות לשלום)). היטיב לבטא זאת המשנה לנשיא מ' חשין, בעניין עמותת מחויבות לשלום, עת נדרש לריסון השיפוטי הננקט בהפעלת ביקורת שיפוטית חוקתית כלפי חקיקה ראשית:

"זהיר-זהיר נלך עד שנורה על פסלותה של הוראה שבחוק הכנסת ולו במקום שהדברים אמורים: בזכויות-יסוד של היחיד. זהירות-יתר זו עטפה עצמה בדוקטרינה, ואותה דוקטרינה מזהירה אותנו באורח מפורש ומפורט מפני התערבות במעשי חקיקה של הכנסת, שמא יעבור בית המשפט ויחדש שלא בהיתר בשדה של הרשות המחוקקת... לענייננו – שלא ייאמר, כי בפגיעה בזכותו של היחיד חייבת שתהא פגיעה מהותית, פגיעה יסודית ועמוקה, פגיעה שיש בה עוצמה שלילית בכמות, במשקל ובמידה כדי כך שמכריעה היא הוראת-חוק מפורשת" [פסקה 5 לפסק דינו של המשנה לנשיא חשין; ההדגשה הוספה – הח"מ].

38. ביסוד הלכה זו עומד עקרון הכיבוד ההדדי בין הרשויות והריסון העצמי שנוקט בית המשפט הנכבד במאטריה זו של ביטול חקיקת הכנסת. לעניין זה ראו דברי כבי המשנה לנשיאה א' ריבלין בבש"פ 8823/07 פלוני נ' מדינת ישראל (פורסם באר"ש, 11.2.10)

(להלן: **עניין פלוני**), בו אמנם ביטל בית המשפט הנכבד סעיף בחוק, אך הדברים משקפים את הרציונאל הכללי של הריסון השיפוטי העקרוני השורר בתחום זה:

"בית המשפט העליון עמד לא פעם על הצורך לנהוג איפוק וריסון מרבי בהפעלת הסמכות להכריז על בטלותם של חוקים בשל היותם נוגדים את הוראות חוקי היסוד בדבר זכויות האדם. "הכרזה על בטלותו של חוק או חלק ממנו היא עניין רציני. לא על נקלה יעשה כן השופט... בבטלו חקיקה ראשית, השופט מסכל את רצון המחוקק. הצידוק לכך הוא בכפיפותו של המחוקק להוראות חוקתיות-על-חוקיות, שהוא עצמו קבען... עם זאת, נדרשת לכך זהירות שיפוטית רבה" (בג"ץ 1715/97 לשכת מנהלי ההשקעות בישראל נ' שר האוצר, פ"ד נא(4) 367, פס" 19 לפסק-הדין של הנשיא ברק (1997))." [ההדגשה הוספה – הח"מ].

כן ראו דבריה של כב' השופטת (כתוארה אז) מ' נאור בעניין פלוני האמור, כדלקמן:

"ביטול חוק הינו מוצא אחרון. השאיפה החוקתית היא לאיזון בין הערכים המתנגשים ולא להכרעה ביניהם." [ההדגשה הוספה – הח"מ].

39. משאמרנו זאת, פנויה הדרך לבחון האם עלה בידי העותרים להרים את הנטל להוכחת קיומה של פגיעה בזכות חוקתית שיש בה, כלשונו של המשנה לנשיא מ' חשין, להכריע הוראת-חוק מפורשת.

בחינה חוקתית - שלב ראשון: הפגיעה בזכות החוקתית

40. בעתירה נטען כי התיקון לחוק פוגע במספר זכויות חוקתיות של העותרים. המשיבים סבורים כי דין טענות העותרים להידחות וכי אין מדובר בענייננו בפגיעה חוקתית. להלן נדון בטענות העותרים.

פגיעה בזכות לקיום מינימאלי בכבוד ובזכות לביטחון סוציאלי

41. כבר עתה יצוין, כי לעניין הטענה לפגיעה בזכויות חוקתיות, מיקודה של החלטת בית המשפט הנכבד המורה על הוצאתו של צו על תנאי, הוא בטענת הפגיעה בשוויון, ואין בה התייחסות ישירה לטענת העותרים באשר לפגיעה בזכות לקיום מינימאלי בכבוד. אף על פי כן, ומשחלק מטענות העותרים באשר לפגיעה בשוויון נוגעות בעקיפין לסוגיה זו, יפרטו המשיבים אף בעניין זה.

42. לטענת העותרים, שלילת הגמלאות בהתאם לתיקון לחוק פוגעת בזכות לקיום מינימאלי בכבוד ופוגעת בזכות הורי הקטין לכבוד. לטענת העותרים, עבור הורים ממעמד סוציו-אקונומי נמוך, יש בשלילת הגמלאות כדי לפגוע בקיומם המינימאלי בכבוד. עוד טוענים העותרים, כי שלילת מכלול הגמלאות על פי התיקון לחוק מהווה פגיעה בזכותם של הורי הקטין לביטחון סוציאלי.

43. יצוין כבר עתה, כי הזכות לביטחון סוציאלי טרם הוכרה בפסיקה כזכות נפרדת, ועל כן, ייערך הדיון להלן בשאלת הפגיעה בזכות לקיום מינימאלי בכבוד ובשאלת הפגיעה בביטחון סוציאלי, במאוחד. ראו לעניין זה קביעתה של כב' השופטת ארבל בבג"ץ 7245/10 עדאלה - המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל נ' משרד הרווחה (פורסם באר"ש, 4.6.13), להלן: עניין החיסונים):

"אעיר כי ככל שהעותרים טוענים לפגיעה בזכות לביטחון סוציאלי, במובחן מהזכות לקיום מינימאלי בכבוד, הרי שהם לא הציגו כל ביסוס לקיומה כזכות חוקתית, ולא טענו כלל לתוכנה של זכות זו להבדיל מהזכות לקיום מינימאלי בכבוד. בית משפט זה טרם עמד על מעמדה והיקפה של הזכות לביטחון סוציאלי במשפט הישראלי (ראו בג"ץ 5578/02 מנור נ' שר האוצר, פ"ד נט(2004) 737, 729 (1)) להלן: עניין מנור (עניין עמותת הרופאים, בעמ' 333), והעותרים לא הרחיבו בשאלה זו, ונראה כי חלקם כלל לא עמדו על ההבדלים בין שתי הזכויות. משכך, לא ראיתי כי יש מקום לדון בנפרד בשאלת הפגיעה בזכות זו."

44. כפי שיפורט להלן, עמדת המשיבים היא כי אין בשלילת הגמלאות המשולמות להורי הקטין בעבור ילדם בזמן תקופת מאסרו, כדי לפגוע בזכותם לקיום מינימאלי בכבוד ולביטחון סוציאלי.

45. בדברי ההסבר להצעת החוק, אשר הובאו לעיל, צוין במפורש כי שלילת הגמלאות כפי שנקבעו בתיקון לחוק נעשתה "על רקע תופעת יידוי האבנים בידי ילדים קטינים ומשום שצורכי הקיום של ילד הנמצא במאסר מסופקים בבית הסוהר". דברי ההסבר התייחסו מפורשות להשפעתה של ההצעה על זכויותיהם של ילדים, אך הובהר כי על אף שיש בתיקון המוצע כדי לפגוע בהכנסתה של משפחתו של ילד שהורשע בעבירות המנויות בתיקון, מדובר בהפחתת הגמלאות לתקופה קצובה "בתקופת המאסר שבה הילד ממילא מקבל את צורכי הקיום הבסיסיים בבית הסוהר ואינו גר בביתו". דומה, כי הדברים מדברים בעד עצמם, ולמשפחתו של הקטין שהורשע לא אמור, על דרך הכלל, להיגרם חסרון כיס כתוצאה משלילת הגמלאות, שעה שאלו נועדו לספק את צרכי הקטין, והללו מסופקים בתקופה הרלוונטית על ידי בית הסוהר שבו הוא שוהה.

46. בהקשר זה, קובע סעיף 11ב לפקודת בתי הסוהר את חובת המדינה לספק תנאי כליאה הולמים לאסירים, וכך קובע הסעיף:

"11ב. (א) בסעיף זה, "אסיר" – למעט עצור שטרם הוגש נגדו כתב אישום.

(ב) אסיר יוחזק בתנאים הולמים שלא יהיה בהם כדי לפגוע בבריאותו ובכבודו.

(ג) אסיר יהיה זכאי, בין השאר, לכל אלה:

- (1) תנאי תברואה הולמים, תנאים שיאפשרו לו לשמור על ניקיונו האישי, טיפול רפואי הנדרש לשם שמירה על בריאותו, ותנאי השגחה מתאימים לפי דרישת רופא של שירות בתי הסוהר;
- (2) מיטה, מזון ושמיכות לשימוש האישי, והחזקת חפצים אישיים כפי שייקבע בתקנות;
- (3) מי שתייה וכן מזון בכמות ובהרכב המתאימים לשמירה על בריאותו;
- (4) בגדים, מוצרים לשמירה על ניקיון אישי ומצעים בכמות ובתנאים שייקבעו בפקודות השירות;
- (5) תנאי תאורה ואוורור סבירים בתא;
- (6) הליכה יומית באוויר הפתוח, בתנאים ובמועדים שייקבעו בתקנות; זכות זו ניתנת להגבלה מטעמים של שמירה על שלומו של האסיר.
- (ד) עיקר זכויות האסירים וחובותיהם במקום המאסר יפורסמו במקום בולט במקום המאסר.
- (ה) מבקר המשרד לביטחון הפנים ימסור לשר, אחת לשנה, דין וחשבון על יישום סעיף זה.
- (ו) השר רשאי לקבוע בתקנות הוראות לביצוע סעיף זה, וכן הוראות בדבר תנאים נוספים שלהם יהיה זכאי אסיר בבית הסוהר".

47. הנה כי כן, סעיף 11ב האמור קובע כי אסיר יוחזק בתנאים הולמים, שלא יהיה בהם כדי לפגוע בבריאותו או בכבודו. אסיר יהיה זכאי, בין היתר, לתנאי תברואה הולמים, טיפול רפואי, מיטה, בגדים, מי שתייה ומזון, תנאי תאורה ועוד. זאת ועוד, אסירים קטינים זכאים לתנאים נוספים, כך למשל, בהתאם לסעיף 26 לפקודת נציבות שירות בתי הסוהר מס' 04.08.00 שכותרתה "החזקת קטינים במעצר/ מאסר", נקבע כי "תפריט התזונה של קטין המוחזק במאסר יותאם, בכמותו ובאיכותו, לגילו של הקטין והתפריט יהיה מועשר במרכיבי מזון כמו סידן ומוצרי חלב", וסעיף 34 לחוק הנוער קובע כי לקטין במאסר יינתנו שירותי חינוך. אם כן, כאמור, קטין שהורשע בעבירה ונגזר עליו עונש מאסר, יקבל בעת ריצוי תקופת מאסרו את כלל צרכיו הבסיסיים, כך שזכותו לקיום מינימלי בכבוד תקיים. מן העבר השני, ברי כי ככל שקטין אינו שוהה בביתו, וצרכיו הבסיסיים מסופקים על ידי המדינה, הוריו אינם נדרשים לשאת בתשלום ההוצאות האמורות עבורו, על כן לא ניתן לטעון שנפגעת זכותם לביטחון סוציאלי או לקיום אנושי בכבוד מטעם זה.

בהקשר זה יצוין כבר עתה, כי במסגרת הדיון שהתקיים ביום 25.1.17, טענו העותרים בין היתר, כי המדינה לא מספקת לקטינים האסירים את כל צרכם וכי על ההורים חלות הוצאות נוספות בתקופת המאסר של ילדם כגון הוצאות לצורך רכישה בקנטינה, אשר עשויות, לדבריהם, להגיע לסכום של 1200-1600 ש"ח בחודש (ראו עמ' 3 לפרוטוקול הדיון). המשיבים יטענו כי דין טענה זו להידחות, וזאת משרכישה בקנטינה היא פריווילגיה המאפשרת לאסיר לרכוש מוצרים נוספים מעבר למה שמספק בית הסוהר. הטבה זו אינה נועדה לספק לאסיר את צרכיו הבסיסיים המוגנים בזכות לקיום אנושי מינימאלי, והמסופקים לו כאמור על ידי המדינה. קבלת טענת העותרים כאילו תקציב הקנטינה של האסיר נכלל במסגרת צרכיו הבסיסיים מובילה לתוצאה לא סבירה, לפיה כל אסיר קטין או בגיר אשר נמנעת או נשללת ממנו הפריווילגיה לרכישה בקנטינה או שאין ביכולתו

לממן רכישה בקנטינה מסיבות כאלו ואחרות, נפגעת זכותו החוקתית לקיום מינימאלי. טענה זו היא שגויה ומרחיקת לכת, ואין לקבלה.

48. יצוין, כי אין מדובר במקרה חריג של שלילת גמלאות בנסיבות אלה, וכי קיימות דוגמאות שונות למקרים דומים, שבהם נשללת זכאות לגמלה בנסיבות בהן האדם זכאי לסיוע כלכלי במימון מלא או חלקי של המדינה או במקרה שבו האדם מקבל סיוע כלכלי מגורם אחר (שאינו המדינה).

כך למשל, סעיף 325 לחוק הביטוח הלאומי, תשנ"ה-1995 (להלן: **חוק הביטוח הלאומי**) קובע כי "אסיר הנמצא במאסר על פי פסק דין של בית משפט שדן אותו למאסר של שלושה חודשים או יותר, לא תשולם לו כל גמלה בעד הזמן שהוא במאסר" [ההדגשה הוספה – הח"מ]. **ויצוין, כי עיקרון זה, לפיו לא תשולם גמלה לאסיר בעת תקופת מאסרו, נקבע בסעיף האמור עוד קודם לתיקון שבמוקד העתירה דנו** והוא משקף את אותה ההנחה הגלומה בתיקון דנן, לפיה הירידה בהכנסה מהקצבאות "מקווצת" עם הירידה בהוצאה, שכן צרכי האסיר בתקופת מאסרו מסופקים וממומנים על-ידי המדינה.

סעיף 307 (א) לחוק הביטוח הלאומי קובע כי אם גוף ציבורי נושא ביותר ממחצית הוצאות ההחזקה של אדם, ואותו אדם זכאי לקצבה, תשולם הקצבה בחלקה לזכאי ובחלקה לגוף הציבורי (ואם יש לו תלויים – ישולם להם חלק מהקצבה), ובלבד שבידי האדם יוותרו לפחות 20% מהגמלה, וכך נקבע בסעיף:

"נמצא זכאי לקצבה במוסד, וגוף ציבורי שהשר קבע בצו נושא ביותר ממחצית הוצאות החזקתו בו, תשולם הקצבה בחלקה לזכאי ובחלקה לגוף הציבורי; היו לזכאי תלויים שהם תושבי ישראל, ישולם להם חלק מהקצבה." [ההדגשה הוספה – הח"מ].

סעיף 3 לחוק הבטחת הכנסה, תשמ"א-1980 קובע כי אדם הנמצא במוסד וכל החזקתו היא על חשבון אוצר המדינה (או גופים אחרים המפורטים בסעיף), לא יהיה זכאי לגמלה לפי חוק זה, וכך קובע הסעיף:

"לא יהיו זכאים לגימלה לפי חוק זה –

(1) אדם הנמצא במוסד וכל החזקתו היא על חשבון אוצר המדינה, הסוכנות היהודית לארץ ישראל, רשות מקומית או גוף אחר שנקבע בתקנות;

(2) אדם המשרת שירות סדיר בצבא-הגנה לישראל ואשתו;

(3) חבר בתאגיד האחראי לכלכלת חבריו;

"... [ההדגשה הוספה – הח"מ].

יצוין שגמלת הבטחת הכנסה אינה משולמת בתקופת המאסר גם מכוח הוראת סעיף 23 לחוק הבטחת הכנסה, שמאמצת את הוראת סעיף 325 לחוק הביטוח הלאומי שהוזכרה לעיל.

דוגמה נוספת הדומה (אך לא זהה) לענייננו, שכן הסיוע ניתן בכסף ולא בעין ובידי גורם שאינו המדינה, נמצא בהוראת סעיף 155 לחוק הביטוח הלאומי שלפיה לא ישולם כפל גמלאות לזכאי לפי חוק הביטוח הלאומי כאשר הוא זכאי לתשלום מכוח מקור אחר המפורט בסעיף, וכך קובע הסעיף:

”155. מבוטח הזכאי לתשלום על פי כל חיקוק, למעט פקודת הנזיקין, הסכם קיבוצי כמשמעותו בסעיף 180 או הסדר קיבוצי אחר, תקנון של קופת גמל, חוזה עבודה או תקנון של קרן ביטוח או פנסיה, בעד תקופת אי-כושר לעבודה או לתפקוד מטעמי בריאות, לא יהיה זכאי לגמלה לפי פרק זה לגבי התקופה שבה הוא זכאי לתשלום כאמור.”

יצוין, כי דוגמה נוספת לעקרון שלפיו לא תשולם גמלה על ידי המוסד לביטוח לאומי מקום בו משולם הסכום ממקור אחר, היתה מעוגנת בעבר בסעיף 196 לחוק הביטוח הלאומי (אשר נזכר בתגובת המדינה לעתירה שבכותרת, בסעיף 31); דא עקא, למען הדיוק נבחר עתה כי סעיף זה בוטל במסגרת חוק ההסדרים האחרון.

49. בבסיס הוראות אלו, כמו גם בבסיס הוראות התיקון מושא העתירה דנן, עומדת התפיסה כי בנסיבות שבהן אדם זכאי לקבלת סיוע והבטחת ביטחון סוציאלי מהמדינה, מגורם ציבורי אחר או אף מגורם פרטי, לגיטימי לסייג את הזכאות לגמלה, וזאת בין אם הסיוע האחר ניתן בעין או בכסף, בין אם הגמלה משולמת לפי צרכים, בדרך של גמלה המותנית במבחן הכנסות, ובין באמצעות בחינה של המקורות האחרים המספקים סיוע כלכלי דומה, ושליטת הזכאות מאדם המקבל סיוע אחר, כבענייננו.

50. ויודגש, כי תפיסה זו עומדת בעינה, בין אם רואים בגמלאות המשולמות עבור הילד, כשייכות להורי הקטין (ראו למשל סעיף 2 לפסק דינה של כב' השופטת חיות, בבג"ץ בעניין החיסונים) ובין אם רואים בהן כשייכות לילד עצמו (ראו לעניין זה למשל, סעיף 25 לפסק דינה של כב' השופטת ארבל, שם), שכן כך או כך, מסופקים צורכי הילד במהלך מאסרו על ידי שירות בתי הסוהר, ובכך נגרעות ההוצאות המשולמות עבורו על ידי הוריו במהלך תקופה זו. לפיכך, לא ניתן לטעון כי נפגעת הזכות של מי מהם לקיום מינימאלי בכבוד או לביטחון סוציאלי בהתבסס על הטעם כי נשללו הגמלאות המשולמות עבור הילד בתקופה זו.

51. בבג"ץ בעניין החיסונים דחה בית המשפט הנכבד עתירות שעניינן תיקון 113 לחוק הביטוח הלאומי, שהורה על הפחתת קצבת ילדים להורה שילדיו לא קיבלו את החיסונים הנדרשים לפי הנחיות מנכ"ל משרד הבריאות. שם קבע בית המשפט הנכבד בפסק דינו כי הגשמתה של הזכות לקיום אנושי מינימאלי בכבוד אינה חייבת להיעשות באמצעות תשלום קצבאות ילדים וכי יש להוכיח ששלילתן של קצבאות אלו תביא לפגיעה בזכות

במקרה נתון בהתאם לנסיבותיו. כך למשל, קבעה כבי' השופטת ברק-ארז, בסעיפים 23-24 לפסק דינה:

"...הגשמתה של הזכות לקיום אנושי בכבוד אינה חייבת להיעשות באמצעות תשלום קצבאות ילדים, ובמצב המשפטי הנוכחי אף אין זה ברור כלל כי הן משולמות לשם כך. כעניין של מדיניות, ועל מנת לקדם תכליות ציבוריות-לאומיות שונות, בחר המחוקק הישראלי לדאוג לרווחתן של משפחות עם ילדים, באשר הן, ללא קשר למצבן הכלכלי.

24. בתנאים חקיקתיים שבהם המדינה אינה דואגת לאמצעי קיום לאוכלוסיות מוחלשות, תשלום קצבאות הילדים עשוי להבטיח, הלכה למעשה, את הקיום בכבוד שלהן. **אולם, בעת הזו לא הוכח בפנינו כי הזכאות לקבל קצבאות ילדים נועדה לשמור על הקיום האנושי בכבוד או חיונית לשמירתה, וכי על כן בנסיבות העניין התנייתה של זכאות זו אינה כשלעצמה התניה על זכות חוקתית.** אין בדברים אלה כדי לשלול את האפשרות להוכיח, כי במקרה נתון, או בשל שינויים אחרים במערך הרווחה בישראל, קיצוץ בקצבאות הילדים יביא לפגיעה בזכותם של יחידים לתנאים בסיסיים של קיום בכבוד." [ההדגשה הוספה – הח"מ].

עוד נקבע בסעיף 42 לפסק דינה של כבי' השופטת ארבל כך:

"העותרים לא הצביעו על נתונים כלשהם המוכיחים את טענתם בדבר הפגיעה בזכות לחיים בכבוד של משפחות אשר התיקון יחול עליהן. ההפחתה בקצבת הילדים כשלעצמה אינה יכולה לבסס תשתית להוכחת הפגיעה. "הזכות לכבוד, ואף הזכות לקיום בכבוד, אינה הזכות לגמלה חודשית בסכום מסוים" (עניין עמותת מחויבות, עמ' 485)." [ההדגשה הוספה – הח"מ].

52. כאמור, במקרה של התיקון דנן, אין בשלילת הגמלאות כדי לפגוע בזכות לקיום מינימאלי בכבוד, משצורכי הילד מסופקים בתקופת מאסרו על ידי המדינה. ויודגש, כי בענייננו, בדומה לכגיץ בעניין החיסונים, מדובר בשלילה של חלק מהגמלאות המשולמות להורים, שכן נשלל רק חלק הגמלה המיועד עבור הילד השוהה במאסר, לתקופת מאסרו הקצובה, מבלי שנשללות גמלאות עבור ילדים אחרים ככל שישנם. גם בכך יש כדי להבטיח שלא תהיה פגיעה בקיום המינימאלי בכבוד של משפחתו של הקטין.

53. לאור האמור לעיל, המשיבים יטענו כי אין בשלילת הגמלה המשולמת להורי הקטין, בעבור ילדם במהלך תקופת מאסרו, כדי לפגוע בזכותו של הילד או של ההורים לקיום מינימאלי בכבוד או כדי לפגוע בביטחונם הסוציאלי, ומן הראוי לשוב על הדברים שנאמרו בהקשר הנדון בדברי ההסבר להצעת החוק:

"התיקון המוצע לסעיף 325 יפגע בהכנסתה של משפחתו של ילד שהורשע בעבירת ביטחון או בעבירה לפי סעיף 332 לחוק העונשין בגובה הקצבאות או התוספות לקצבאות שיישלו כמפורט בסעיף 3 לעיל ומובן כי הפחתה בהכנסה המשפחתית יכולה להשפיע גם על סיפוק צורכי הילדים במשפחה. עם זאת, יצוין כי ההפחתה תהיה בתקופת המאסר שבה הילד ממילא מקבל את צורכי הקיום הבסיסיים בבית הסוהר ואינו גר בביתו".

משאמרנו כל זאת, נמצא כי לא מתקיימת פגיעה בזכות חוקתית, בכל הנוגע לקיום מינימאלי בכבוד, במקרה דנן, כפי שגם הוראות אחרות השוללות גמלה שעה שצרכי המבוטח מסופקים ממקור אחר אינן פוגעות בזכות חוקתית, ואין אנו נכנסים כלל לגדרי הניתוח החוקתי בהתאם למבחני פסקת ההגבלה.

נוסיף, לחלופין בלבד ולמען הזהירות, כי אף לו היתה מתקיימת פגיעה בזכות חוקתית בענייננו, הרי שספק של ממש הוא, אם המדובר בפגיעה שאינה מזערית, ונזכיר את ההלכה לפיה לא יטה בית המשפט הנכבד לפסול חוק בשל פגיעה מזערית בזכות, ותהא זו אפילו זכות יסוד. עמדת המשיבים היא כי גם אם ניתן בענייננו להצביע על פגיעה בזכות (ולעמדת המשיבים, אין כך הדבר), הרי שבוודאי אין המדובר בענייננו בפגיעה מהותית, יסודית ועמוקה העשויה להצדיק התערבות חוקתית כאמור (השוו: בג"ץ 366/03 מחויבות לצדק חברתי נ' שר האוצר; בג"ץ 3434/96 הופנונג ואח' נ' יו"ר הכנסת ואח', פ"ד נ(3) 57 (1996)). בענייננו, נזכיר, כי שלילת הגמלאות היא רק לתקופת מאסרו של הקטין ולא מעבר לכך; כמו כן, הקטין מקבל את הדרוש לו מהמדינה בתקופת מאסרו, והוריו ממשיכים לקבל את הגמלאות המגיעות להם עבור יתרו ילדיהם בתקופת מאסרו של הקטין שהורשע, כך שמבלי להקל ראש אף לרגע בטענות העותרים, וממשמעותה של כל גמלה יהא גובהה אשר יהא למשפחות מושא ענייננו, קשה לבסס בענייננו פגיעה כה עמוקה (אף לו היתה מתקיימת פגיעה), המצדיקה שימוש בנשק יום הדין של התערבות חוקתית בדבר חקיקה ראשי, כפי המבוקש.

נעבור עתה לבחינת הטענה הבאה לפגיעה בזכות חוקתית, שהועלתה במסגרת העתירה – ושנזכרה בהחלטת בית המשפט הנכבד בדבר הוצאת הצו על תנאי – הטענה לפגיעה בזכות לשוויון.

פגיעה בזכות לשוויון

54. העותרים טוענים כי התיקון פוגע בשוויון, ולטענתם, "הלכה למעשה, התיקון מוביל לאבחנות בלתי רלוונטיות בין קבוצות שוויון: במבחן התוצאה התיקון לחוק מכון כנגד ילדים פלסטינים לרבות תושבי מזרח ירושלים ובכך הוא מפלה על רקע לאום; ההבחנה בין אסירים פליליים לבין ביטחוניים אינה רלוונטית ונפסלה ע"י בג"ץ במקרים דומים אחרים; ההבחנה שמייצר התיקון לחוק מנוגדת לדיני העונשין ולתורת הענישה" (סעיף 18 לעתירה).

55. כאמור, טענת העותרים לפגיעה בשוויון נזכרת בהחלטת בית המשפט הנכבד שהורתה על הוצאת הצו על תנאי, והיא מצויה במוקד המחלקות בענייננו. נפתח ונאמר כי אין חולק בדבר מעמדה וחשיבותה של הזכות לשוויון בשיטתנו המשפטית. ואולם, בענייננו יטענו המשיבים, כי ישנה הצדקה להבחנה שנערכה במסגרת התיקון מושא העתירה דנו, ולפיה שלילת הגמלאות בתקופת מאסרו של קטין, תחול במקרה שהקטין הורשע בעבירה של יידוי אבנים או עבירת ביטחון כפי שהוגדר בתיקון לחוק, ולא תחול על קטינים שהורשעו בעבירות אחרות.

56. כפי שפורט לעיל, ברקע התיקון לחוק, עמדה מטרתו של המחוקק להיאבק בתופעה החמורה של יידוי אבנים על ידי קטינים, תופעה שהפכה שכיתה בשנים האחרונות ואשר יש בה כדי להביא לפגיעה בגופו, נפשו ורכושו של אדם ואף לקיפוח חיי אדם. כחלק ממאבק זה, קודמו מספר תיקוני חקיקה שנועדו להתמודד עם תופעת יידוי האבנים במישור הפלילי מחד גיסא, כפי שיפורט להלן, ומאידך גיסא, ביקש לפעול בכלים נוספים שאינם פליליים למניעת התופעה. מטרתו של המחוקק היא לתמרץ את הוריהם של הקטינים המהווים אפוטרופסיהם החוקיים, להפעיל את סמכותם ההורית ולפעול אל מול ילדיהם **למניעת ביצוע העבירות**, ובכך להוסיף נדבך למאבק בתופעה שהפכה למכת מדינה.

57. המשיבים יטענו, כי נוכח היקף התופעה וחומרתה, והצורך להתמודד מול איום מיידוי האבנים הפועלים מתוך מניע לאומני ובוזיקה לפעילות טרור, ישנה הצדקה להבחנה שמייצר החוק בין קטינים שהורשעו על רקע זה אל מול אסירים קטינים אחרים, והמדובר בהבחנה מותרת בין שתי קבוצות בעלות שונות רלוונטיות. לשון אחר, עמדת המדינה היא כי אין מדובר כלל בענייננו על פגיעה בשוויון, אלא על אבחנה מותרת, קרי על שונות רלוונטית בין שתי קבוצות שוויון שונות. ויוער, כי הדברים האמורים נכונים בין אם הגמלאות שייכות לילד ובין אם הן שייכות להוריו (כזכור, השאלה למי שייכות הגמלאות לא הוכרעה בבג"ץ **בעניין החיסונים**, וראו בעניין זה לעיל), וזאת בשים לב לכך שמטרת התיקון היא להילחם בתופעת מיידוי האבנים הקטינים, תוך תמרוץ הוריהם לפעול למניעת ביצוע עבירות אלו על ידי ילדם, ומכאן שישנה שונות רלוונטית הן ביחס לקבוצות האסירים הקטינים והן ביחס לקבוצות ההורים של אסירים אלו.

הכל, כפי שיפורט להלן.

58. בית משפט נכבד זה קבע פעמים רבות כי שוויון אינו מחייב זהות. כך, בבג"ץ 7427/02 התנועה לאיכות השלטון בישראל נ' הכנסת, פ"ד סא (1) 619, 677 (2006), נקבע כדלקמן:

"שוויון אינו מחייב, איפוא, זהות (ראו בג"ץ 528/88 אביטן נ' מינהל מקרקעי ישראל, פ"ד מז(4) 297, 299). "עקרון השוויון אינו שולל דינים

שונים לאנשים שונים. עקרון השוויון דורש כי קיומו של דין מבחין זה יוצדק על-פי טיב העניין ומהותו. עקרון השוויון מניח קיומם של טעמים עניינים המצדיקים שוני" (פרשת ק.א.ל., עמ' 236). בצדק ציינה השופטת ד' דורנר, כי "עקרון השוויון אינו פועל בחלל חברתי ריק. השאלה אם במקרה זה או אחר נוהגת הפליה בין שווים, או שמא מדובר ביחס שונה כלפי שונים, מוכרעת על סמך התפיסות החברתיות המקובלות" (בג"ץ 721/94 אל-על נתיבי אוויר לישראל בע"מ נ' דנילוביץ, פ"ד מח(5) 749, 779). (ההדגשה הוספה).

ראו גם בבג"ץ בעניין החיסונים, שם קבע בית המשפט הנכבד כדלקמן:

"ההבדל בין הפליה פסולה לבין הבחנה מותרת נעוץ כידוע בשאלת קיומה של שונות רלוונטית בין הקבוצות שלהן העניקה הרשות יחס שונה" (בג"ץ 6758/01 ליפשיץ נ' שר הביטחון, פ"ד נט(5) 258, 269 (2005)); עניין יקותיאל, פסקה 35, 37 לפסק דינה של הנשיאה ביניש). על מנת לקבוע כי נפגעה הזכות לשוויון יש לבחון מיהי קבוצת השווים לצורך העניין הנידון. קבוצת השווים תיקבע בהתאם לתכלית הנורמה הנבחנת, מהות העניין ונסיבות המקרה, וכן בהתאם לתפיסות חברתיות מקובלות (בג"ץ 8300/02 נסר נ' ממשלת ישראל, פסקה 37 [פורסם בנבו] (22.5.12) (להלן: עניין נסר); עניין נאמן, פסקה 18 לפסק דיני; עניין התנועה לאיכות השלטון, בעמ' 677; בג"ץ 1213/10 ניר נ' יו"ר הכנסת, פסקה 14 לפסק דינה של הנשיאה ביניש[פורסם בנבו] (23.2.12) (להלן: עניין ניר); בג"ץ 4906/98 עמותת "עם חופשי" לחופש דת, מצפון חינוך ותרבות נ' משרד הבינוי והשיכון, פ"ד נד(2) 503, 513 (2000)); עניין וותאד, בעמ' 119, 122; עניין יקותיאל, פסקה 36 לפסק דינה של הנשיאה ביניש).

כידוע, יישומו של עקרון השוויון מצריך תחילה הגדרתה של קבוצת השוויון (שוויון חיצוני) ובהמשך בחינה אם נשמר היחס השוויוני בתוך כל קבוצה (שוויון פנימי). לעניין זה יפים הדברים שנאמרו על ידי כב' השופט פוגלמן בבג"ץ 2018/10 אורט ישראל נ' שר הפנים (להלן – "עניין אורט ישראל"). וכך נאמר:

"החובה המוטלת על הרשויות לנהוג בשוויון, הינה למעשה חובה כפולה: ראשית, יש להחליט, מיהם הפרטים הנכללים בקבוצת השוויון. לאחר מכן, יש לקבל את ההחלטה הרלוונטית לאותה קבוצה, תוך שמירה על שוויון בין חבריה. שתי ההחלטות נתונות לביקורת שיפוטית (בג"ץ 3792/95 תאטרון ארצי לנוער נ' שרת המדע והאמנויות, פ"ד נא(4) 259, 283-284 (1997)). קבוצת השוויון מגדירה את הפרטים או המוסדות שכלפיהם חלה החובה לנהוג באופן שוויוני, על רקע קיומם של זהות או דמיון רלוונטיים בהתייחס לנורמה נתונה, והיא מבחינה בינם לבין פרטים או מוסדות אחרים, אשר כלפיהם אין חובה לנהוג באותו אופן (בג"ץ 2223/04 לוי נ' מדינת ישראל, פסקאות 14-15 (לא פורסם, 4.9.2006)). השאלה הינה למעשה, שאלה של שוויון חיצוני – היינו, אם קיימת הצדקה להבחנה בין קבוצת השוויון, שעליה חלה הנורמה, לבין פרטים או מוסדות שמחוץ לה. לאחר שנקבעה קבוצת השוויון, קמה החובה לנהוג באופן שוויוני כלפי כל חברי הקבוצה – או מתעוררת שאלת השוויון הפנימי, שעיקרה אם נשמר השוויון בין הפרטים הנכללים בגדרי

אותה קבוצה (ראו: בג"ץ 1703/92 ק.א.ל קוי אויר למטען בע"מ נ' ראש הממשלה, פ"ד נב(4) 193, 231-233 (1998), להלן: עניין ק.א.ל); בג"ץ 5496/97 מרדי נ' שר החקלאות, פ"ד נה(4) 555, 540 (2001)).

59. לעניין הגדרתה של קבוצת השוויון הוסיף בית משפט נכבד זה וציין בעניין אורט ישראל כדלקמן:

"השאלה מהי קבוצת השוויון היא לעיתים קשה וסבוכה (דנג"ץ 4191/97 רקנט נ' בית-הדין הארצי לעבודה, פ"ד נד(5) 330, 345 (2000)). בחינת השוויון החיצוני היא פעולה פרשנית (עניין ק.א.ל, בעמ' 232). מקום שבו החוק אינו משיב לשאלה, יש ללמוד את התשובה, בעניין זה כמו בכל עניין, מתוך תכלית החוק ומהות העניין, ערכי היסוד של שיטת המשפט והנסיבות המיוחדות של המקרה" (בג"ץ 6051/95 רקנט נ' בית-הדין הארצי לעבודה, פ"ד נא(3) 289, 347 (1997)). על רקע אלה, יש לבחון אם השיקולים שעמדו בבסיס החלטת הרשות בעת קביעת קבוצת השוויון הם שיקולים עניינים או שיקולים זרים, וכן, יש לבחון את המשקל שניתן לשיקולים העניינים "שכן יכול וגם אם שיקול ענייני עמד בבסיס יצירתה של קבוצת השוויון, עדיין ייתכן והמשקל שניתן לשיקול זה הינו משקל בלתי-ראוי באופן שיוביל למסקנה כי יצירת קבוצת שוויון על בסיס טעם זה חורגת ממתחם הסבירות" (בג"ץ 11585/05 התנועה ליהדות מתקדמת בישראל נ' המשרד לקליטת עליה, פסקה 11 (לא פורסם, 19.05.2009)). נפנה תחילה לבירור תכלית הקריטריונים וסעיף החוק המסמיך". [ההדגשה הוספה].

60. לעמדת המשיבים, בענייננו, בבסיס ההבחנה שנערכה בתיקון עומדים שיקולים ענייניים המצדיקים את ההבחנה בין קטינים שנאסרו בעקבות הרשתם בגין עבירות של ידוי אבנים ובעבירות ביטחון על רקע לאומני או עם זיקה לפעילות טרור, כפי שנקבע בתיקון, ובין קטינים שנאסרו על רקע פלילי אחר, לעניין שלילת הגמלאות המשולמות עבורם. יוצא מכך, כי טענת העותרים לאפליה פסולה, אינה עולה בקנה אחד עם אופן בחינתו של עקרון השוויון בשיטתנו המשפטית.

61. כפי שיפורט להלן, לעבירות על רקע בטחוני יש מימד חומרה מיוחד שכן בנוסף לכוונת העברין לפגוע באדם מסוים או בקבוצה של אנשים, פיגוע טרור טומן בחובו כוונה לפגוע בחברה כולה באמצעות פגיעה באדם מסוים או בקבוצת אנשים, שהפוגע בוחר אותם בדרך כלל באקראי, ובאמצעות הפגיעה בהם הוא מבקש לפגוע בחברה כולה. תפיסה זו הוכרה בדין הישראלי מימים ימימה, הן בספר החוקים והן בפסיקת בית המשפט הנכבד.

62. בהקשר זה, יוסיפו המשיבים ויטענו כי ישנם מאפיינים נוספים הייחודיים לפשיעה על רקע בטחוני-לאומני לעומת סוגי פשיעה אחרים, המצדיקים הבחנה בענייננו, וההופכים את הצורך בתמרוץ ההורים לממש את סמכותם ההורית ולמנוע מילדיהם מבעוד מועד מלבצע עבירה – לרלוונטי הרבה יותר, ואף לייחודי ממש, בכל הנוגע למניעת פשיעה על רקע בטחוני לאומני. כך למשל, לרוב, ארגוני פשיעה אינם עוסקים בגיוס חברים באופן רחב היקף, וככלל, אנשים נורמטיביים ישאפו להתרחק מארגונים אלו ככל הניתן. לעומת זאת, תופעת הטרור היא רחבת היקף, כאשר חלק מרכזי מאוד בפעילותם ובמטרתם של

ארגוני הטרור עוסק בגיוס חברים חדשים בדרכים שונות ולעיתים אף ללא הליך גיוס רשמי, תוך הפצת חומרי תעמולה והסתה, במטרה להביא אנשים לפעול בהשראה ובהזדהות עם ארגון הטרור. זאת ועוד, פעילות ארגוני הטרור כוללת פעילות סוציאלית עניפה, כבר מגילאים צעירים, על מנת לצרף חברים חדשים, אשר יגדלו ויחונכו על "ערכי" הארגון. מבחינה זו, עבריינות הטרור, בהיותה עבריינות אידאולוגית, אטרקטיבית מאוד עבור צעירים המגבשים את זהותם ומחפשים מסגרת להשתייך אליה. כמו כן כידוע, עבירות הטרור, בניגוד לעבירות אחרות, זוכות לתמיכה סביבתית משמעותית וארגוני טרור רבים וכן גופים נוספים "לוקחים חסות" על עבריין הטרור ומשפחתו, תוך שהם מספקים תמיכה חברתית וכלכלית למשפחה כולה. כל אלו אינם מתקיימים, בוודאי לא באופן ניכר, בפשיעה מסוג אחר, ועל כן הם הופכים את האלמנט המניעתי, שבתמרוץ ההורים למנוע את פשיעת ילדיהם מבעוד מועד, לרלוונטי הרבה יותר, ואף ליחודי ממש, שעה שהמדובר בפשיעה בטחונת לאומנית. לשון אחר, מן האמור עולה כי התמריצים הפנימיים והחיצוניים-סביבתיים לביצוע עבירות על רקע בטחוני-לאומני, בפרט על-ידי צעירים, הם ייחודיים במשפט הפלילי ואינם דומים לתמריצים הקיימים בסוגי העבריינות האחרים ועל כן, מצדיקים שימוש בכלים ייחודיים למניעתם, כפי שביקש המחוקק לעשות בענייננו. יצוין עוד, כי בתוך העבירות על רקע ביטחוני-לאומני ייחודית עבירת יידוי האבנים, אשר אינה דורשת אמצעים מיוחדים או היערכות מוקדמת לעומת עבירות אחרות וייתכן ואף נתפסת כבעלת השלכות מוגבלות לעומת עבירות אחרות, ובכך הופכת ל"נגישה" יותר עבור הצעירים המבקשים לעשות מעשה. זאת כשבפועל, כמובן, השלכותיה של עבירת יידוי האבנים הן חמורות ועלולות להביא לפגיעה בחיי אדם. על רקע הדברים ברורה השונות הרלוונטית המתקיימת בענייננו, שמכוחה אין המדובר כלל באפליה פסולה, כי אם בהבחנה מותרת וראויה, ועל כן עמדת המדינה היא כי לא מתקיימת פגיעה בזכות החוקתית לשוויון בענייננו, והדברים נאמרים לאחר שנבחנו לעומקם פעם נוספת, לאור הערות בית המשפט הנכבד במהלך הדיון בעתירה, ולאור ההחלטה על הוצאת הצו על תנאי.

63. יחס מחמיר למי שביצעו פשע על רקע לאומני, בהשוואה למי שביצעו פשע שאינו על רקע לאומני, מצוי זה מכבר בהוראת סעיף 326 לחוק הביטוח הלאומי, הקובעת שלילת קצבאות מאדם שנגזר עליו עונש מאסר של עשר שנים או יותר בשל ביצוע עבירות על רקע לאומני. הנה כי כן, בנושא דומה לענייננו (*in pari materia*), כבר הכיר הדין בשלילת קצבאות ממבצעי פשיעה לאומנית, כלגיטימית, אף במקום בו אין הדין שולל גמלאות ממבצעי פשיעה על רקע אחר.

דוגמא נוספת ליחס המחמיר לעבירות על רקע לאומני או בזיקה לפעילות טרור באה לידי ביטוי בהוראות חוק המאבק בטרור, התשע"ו – 2016, אשר נכנס לתוקפו ביום 1.11.16. כך למשל, בדברי ההסבר להצעת חוק האמור נכללה התייחסות נרחבת להיבטים הייחודיים של תופעת הטרור, המצדיקים נקיטת פעולות שונות כדי להילחם בתופעה זו:

"מטרת החוק המוצע לתת בידי רשויות המדינה כלים מתאימים בתחום המשפט הפלילי והציבורי, לשם התמודדות עם איומי הטרור שבפניהם ניצבת מדינת ישראל, וזאת לאור ייחודה של תופעת פשיעה זו, הבא לידי ביטוי בעוצמת הפגיעה שלה, מחד גיסא, ובקושי להיאבק בה בשל היקפה ומורכבותה, מאידך גיסא. עוצמת הפגיעה של הטרור באה לידי ביטוי בכך שמלבד הפגיעה הישירה שהוא מסב לחיי אדם ולשלמות הגוף, יוצר הטרור אפקט פסיכולוגי של פחד ותחושת איום בקרב הציבור כולו ומערער את שגרת חייו של הציבור לאורך זמן.

הקושי להיאבק בטרור נובע מכך, שלמעשה, מדובר באויב רב-פנים הפועל בשיטות מגוונות וכלפי יעדים שונים. כך, למשל, פעיל טרור עשוי לפעול באופן עצמאי או להשתייך לארגון טרור, פעולת טרור עשויה להתבצע באמצעות כלי נשק קונבנציונלי, בלתי-קונבנציונלי או בכל אמצעי אחר, יעדי הטרור עשויים להיות אנשים או רכוש, מטרה מוגדרת מראש או שרירותית וכן הלאה.

...

לצורך התמודדות עם תופעת פשיעה חמורה ומורכבת זו, מוצע לתת בידי רשויות החוק מגוון כלים בתחום המשפט הפלילי והציבורי, שתכליתם היא מניעת התקיימותם ופעילותם של ארגוני הטרור, מניעה וסיכול של פעילות טרור, פגיעה בתשתית הארגונית והפיננסית המזינה אותה, וכמובן - תפיסת העבריינים והבאתם לדין, והכל בשים לב למאפיינים המיוחדים של פעילות הטרור, כמתואר לעיל, לקשיים בהתמודדות עם תופעת פשיעה מיוחדת זו ולסיכון שהיא טומנת בחובה לביטחון מדינת ישראל ותושביה ולסדרי השלטון בה."

64. ואכן, חוק המאבק בטרור כולל הסדרים שונים שנועדו לסייע באכיפה אפקטיבית נגד פעולות טרור, ובכלל זה הוראות בעניין החמרת ענישה למבצעי מעשי טרור, הוראות ייחודיות הנוגעות לתפיסה וחילוט רכוש טרור, סמכות לסגירת מקומות המשמשים לפעילות של ארגוני טרור, וכיוצא באלה.

הנה כי כן – עניין לנו באבחנה מותרת שאינה ייחודית לענייננו, נהפוך הוא – היא מוכרת בדין הישראלי, וטעמיה תקפים במלואם גם בענייננו.

65. העותרים נסמכים בטיעונם, בין היתר על פסיקתו של בית המשפט הנכבד בדנג"ץ 204/13 צלאח נ' שב"ס (פורסם באר"ש, 14.4.2015) (להלן – עניין צלאח). באותו עניין, נדונה שאלת ההצדקה להבחנה בין אסירים פליליים וביטחוניים, לעניין מניעת טובת ההנאה של לימודים אקדמיים באוניברסיטה הפתוחה. נקבע, פה אחד, כי מניעת הלימודים האקדמיים מן האסירים הביטחוניים העותרים דשם – נעשתה על ידי המדינה כדין. כלל

השופטים (שבעת שופטי ההרכב דשם) הסכימו כי יש בסיס להבחנה העקרונית בין שתי קבוצות האסירים, הגם שבהנמקותיהם השונות לדחיית העתירה – נחלקו השופטים.

לעמדת המדינה, שוגים העותרים, בכל הכבוד, הן בפרשנותם לקביעות בית המשפט הנכבד בעניין צ'לאח, והן ביישומן על ענייננו.

וכך קבעה כב' הנשיאה נאור בסעיף 15 לפסק דינה בעניין צ'לאח:

"נוכח האמור לעיל, נקודת המוצא לדיוננו היא, כי ייתכנו הבדלים בין תנאי המאסר של אסירים ביטחוניים לבין תנאי המאסר של אסירים פליליים. עם זאת, התלטה להטיל מגבלות מיוחדות על אסירים ביטחוניים אינה יכולה להיות שרירותית. ככל החלטה מינהלית, גם החלטה כזו צריכה לעמוד באמות מידה של סבירות ומידתיות. לפיכך, ההלכה הנוהגת היא, כי יש מקום להבדיל בין אסיר ביטחוני לבין אסיר פלילי בנוגע לתנאי המאסר רק אם הדבר מתחייב מצורכי סדר וביטחון או לפי שיקולים ענייניים אחרים, ורק במידה הנדרשת לפי שיקולים אלה (עניין קונטאר, בעמוד 504; כן ראו: רע"ב 823/96 ואוננו נ' שירות בתי הסוהר, פ"ד נא(2) 873, 878-879 (1997))."

כב' הנשיא (בדימי) גרוניס קבע בפסק דינו כי יש מקום להבחנה בין שתי קבוצות האסירים כשתי קבוצות שוויון נפרדות ועל כן ניתן להחיל עליהן תנאי מאסר שונים. כך למשל, קבע כב' הנשיא (בדימי) גרוניס, בסעיף 14 לפסק דינו:

"דעתי היא כאמור, כי עצם השייכות לקבוצת האסירים הביטחוניים מצדיקה התייחסות שונה מזו הקיימת לגבי אסירים פליליים. על-כן, אף שאסירים פליליים רשאים ללמוד באוניברסיטה הפתוחה, רשאי שירות בתי הסוהר למנוע מאסירים ביטחוניים את אותם לימודים נוכח סיווגם. כל זאת, בלא קשר לשאלה מי מממן את הלימודים ובלא שקיימת חובה לבצע בדיקה פרטנית לגבי כל אסיר ביטחוני המבקש ללמוד באוניברסיטה הפתוחה."

וכן נקבע בסעיף 10 לפסק דינו של כב' הנשיא (בדימי) גרוניס:

"בכך, מסכים אני לעמדת חברתי הנשיאה, שלפיה אם מוחלט ליתן לקבוצת אסירים פלונית הטבה, וגם אם מדובר בהטבה שאין חובה על המדינה לתיתה, יש להעניקה באופן שוויוני (פיסקה 20 לפסק-דינה). עם זאת, החובה להעניק הטבה לאסירים באופן שוויוני נכונה היא באשר לאסירים השייכים לאותה "קבוצת שוויון". כאשר מדובר בהטבה הניתנת לאסירים שאינם ביטחוניים ושאינה ניתנת לאסירים ביטחוניים, אין מקום לשמיעת טענה בדבר פגיעה בשוויון. שכן מדובר באסירים המשתייכים לקבוצת שוויון שונות. אכן, כפי שנקבע בבית משפט זה (בדברים המובאים גם על-ידי חברתי בפסק-דינה),

"אין חולק כי גם לאסירים זכות לשוויון ביניהם" (רע"ב 3969/97 מדינת ישראל נ' אבו רביע, פ"ד נא(5) 470, 477 (1997)). אולם, כפי שנקבע עוד באותו עניין, הבחנה בין שתי קבוצות אסירים היא מותרת, כאשר "תכונותיהם ונסיבותיהם של חברי שתי הקבוצות אינן זהות" (שם, בעמ' 480; ויצוין שבאותו עניין נקבע כי ההבחנה בין אסירים תושבי חוץ לבין אסירים תושבי ישראל לעניין שיבוצם במסגרות שיקום שונות אינה מהווה אפליה פסולה). לסיכום, עמדתו היא שנוכח ההבדלים המהותיים בין קבוצת האסירים הביטחוניים לבין קבוצת האסירים שאינם ביטחוניים, הרי בעצם סיווגם של אסירים לאחת הקבוצות משתייכים הם לקבוצת שוויון נפרדת, המצדיקה החלה של תנאי מאסר שונים והפוסלת טענה לאפליה אסורה. כך גם קבענו בפסק-הדין התמציתי נשוא הדיון הנוסף."

66. להבדיל, בענייננו, ואף שבית המשפט הנכבד הכיר כאמור בהבחנה בין אסירים ביטחוניים לפליליים, אין התיקון יוצר הבחנה **בתנאי הכליאה** בין קבוצות האסירים, ואף אין מדובר בהבחנה במתן הטבה בין הקטינים שהורשעו בגין העבירות המנויות לתיקון לאסירים אחרים. ההבחנה היא בין הוריהם של אסירים שתשלום הגמלאות בעבור ילדם נשלל מהם בהתאם לתיקון ובין הוריהם של אסירים קטינים שאינם נכנסים בגדר התיקון. לעמדת המשיבים, הבחנה זו נעשתה תוך שקילת **שיקולים ענייניים**, ובשל הצורך הלגיטימי להילחם – בכלים מניעתיים – בתופעה, במסגרתה קטינים מבצעים באופן שכיח עבירות ביטחון ובפרט, יידוי אבנים. כאמור, מטרתו של המחוקק היא לתמרץ את הוריהם של הקטינים המהווים אפטרופסיהם החוקיים, להפעיל את סמכותם ההורית ולפעול אל מול ילדיהם למניעת ביצוע העבירות, וכך להוסיף נדבך למאבק בתופעה שהפכה למכת מדינה. מתן יחס מחמיר לתופעה חמורה ומסוכנת זו הינו מוצדק וענייני, ולפיכך, ההבחנה שיוצר התיקון, מוצדקת אף היא.

67. לאור האמור לעיל, יטענו המשיבים, כי בענייננו ביצע המחוקק הבחנה מותרת ולגיטימית בכך שייחס חומרה יתרה לעבירות יידוי האבנים ועבירות הביטחון על רקע לאומני או בעלות זיקה לפעילות טרור. משהבחנה שנערכה הינה הבחנה לגיטימית, לעמדת המשיבים, היא אינה מהווה פגיעה אסורה בזכות לשוויון.

לסיכום עניין זה ראו דבריה של כב' השופטת ברק ארוז, בפסקה 57 לפסק דינה בבג"ץ **בעניין החיסונים** :

"במבט רחב יותר, שאלה חשובה שנמצאת ברקע הדברים היא האם בכל מקרה שבו המשפט מבחין בין אנשים או קבוצות נכון לראות בהבחנה פגיעה בזכות לשוויון, ואז לבחון אותה במשקפיה של פסקת ההגבלה, או שמא עשויות להיות הבחנות "ענייניות" שמלכתחילה לא ייחשבו לפגיעה בזכות לשוויון. כך למשל, האם תשלום קצבאות ילדים רק להורים לילדים היא "הפליה" שניתן להצדיק (בשל כך שהיא נעשית לתכלית ראויה ומקיימת את שאר תנאיה של פסקת ההגבלה) או שמא היא הבחנה שאינה עולה כדי פגיעה בזכות לשוויון מלכתחילה."

68. לחלופין, יטענו המשיבים, כי אף אם מתקיימת פגיעה בזכות החוקתית לשוויון, היא עומדת במבחני פסקת ההגבלה אשר נקבעו בפסיקתו של בית המשפט הנכבד.

בחינה חוקתית שלב שני: האם הפגיעה בזכות החוקתית היא כדין (פסקת ההגבלה)

69. המשיבים יטענו, כי אף אם קיימת פגיעה בזכות החוקתית לשוויון המעוגנת בחוקי היסוד, הרי שפגיעה זו מצויה במתחם המידתיות החוקתית. כידוע, "השלב השני של הבחינה החוקתית בוחן האם הפגיעה בזכות החוקתית היא כדין. אכן, קיימת הבחנה בין היקפה של הזכות לבין מימושה כדין. על יסוד הבחנה זו חוזרת ונשנית בפסיקה ובספרות האמירה כי זכויות האדם אינן מוחלטות אלא בעלות אופי יחסי" (עניין המפקד הלאומי, עמ' 3190).

70. נוסחת האיזון שעל בסיסה נערך האיזון בין הערכים המתנגשים, מצויה במסגרת פסקת ההגבלה המופיעה בסעיף 8 לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, ולפיו: "אין פוגעים בזכויות שלפי חוק-יסוד זה אלא בחוק ההולם את ערכיה של מדינת ישראל, שנועד לתכלית ראויה, ובמידה שאינה עולה על הנדרש או לפי חוק כאמור מכוח הסמכה מפורשת בו". פסקת ההגבלה נותנת ביטוי לרעיון שזכויות האדם אינן מוגנות כדי מלוא היקפן. "בכך מודגשת התפיסה כי הפרט תי בגדריה של חברה וצרכיה של חברה ומטרותיה הלאומיות עשויים לאפשר פגיעה בזכויות אדם... עם זאת להגבלות על זכויות האדם יש גבולות. אלה קבועים בפסקת ההגבלה." (עניין המועצה הארצית חוף עזה).

71. ארבעה תנאים מופיעים בפסקת ההגבלה. המשיבים סבור כי כל ארבעת התנאים מתקיימים בקשר לתיקון שבענייננו, וכי לפיכך אין הצדקה להתערבות שיפוטית במקרה זה. הדברים יפורטו, בתמצית האומר, להלן:

72. **התנאי הראשון הוא כי הפגיעה היא בחוק או לפי חוק** - בנידון דידן מדובר בתיקון לחוק הביטוח הלאומי, המהווה חקיקה ראשית. ברי, כי התנאי הראשון מתקיים.

73. **התנאי השני הוא כי התיקון הולם את ערכיה של מדינת ישראל** - תכליתו של התיקון להאבק בתופעה של ביצוע עבירות יידוי אבנים וכן עבירות ביטחון ממניע לאומני ובזיקה לפעילות טרור על ידי קטינים, כפי שמונה הסעיף. הנה כי כן, תיקון חוק זה, שבמרכזו שמירה על חיי אדם ורכושם, ומאבק בטרור המבקש לכרסם ביסודותיה של המדינה, הולם את ערכי מדינת ישראל.

74. **התנאי השלישי הוא כי התיקון לחוק הוא לתכלית ראויה** - כמפורט לעיל, התכלית העומדת בבסיס התיקון לחוק היא **תכלית מניעתית**, שנועדה לעודד את הוריהם של קטינים, המהווים אפטרופסיהם החוקיים, לפעול למניעת ביצוע עבירות על ידי ילדיהם, אשר יש בהן כדי לסכן חיי אדם ורכוש ולפגוע בביטחון המדינה.

75. כידוע, תכלית חברתית תהא ראויה אם זו נועדה "להגשים מטרה ציבורית או חברתית חשובה, לצורך קיומה של תשתית לחיים בצוותא במסגרת חברתית המבקשת להגן על זכויות אדם ולקדמן" (פסקה 45 לפסק דינה של כבי הנשיאה ביניש בבג"ץ 2605/05 **המרכז האקדמי למשפט ולעסקים, חטיבת זכויות האדם ואח' נ' שר האוצר** (פורסם באר"ש, 19.11.09) (להלן: **עניין המרכז האקדמי**)).

ברי כי דברים אלו נכונים לענייננו, כאשר במרכז התיקון עומד המאבק בטרור, הבא לידי ביטוי במקרה זה בתופעת יידוי אבנים על ידי קטינים, הפוגעת ביחידים ובחברה כולה, ובמטרה להגן על זכותם של כלל תושבי המדינה לחיים ולשלמות גופם ורכושם.

בניגוד לנטען על ידי העותרים, אין מדובר בתכלית ענישתית כנגד הורי הקטין המורשע ואף כי יש בתיקון מימד מסוים של הכבדה על הורי הקטין, אין בכך מימד של ענישה, שכן כפי שפורט בהרחבה לעיל, אותם סכומי גמלאות שנועדו למלא את צרכיו הבסיסיים של הילד, מסופקים לו בעת מאסרו על ידי שירות בתי הסוהר. **על כן, מדובר בתכלית שהיא במהותה – כל כולה – מניעתית ונועדה לתמרץ מעורבות הורים בחיי ילדיהם הקטינים ומניעתם מביצוע העבירות המנויות בתיקון.**

על היותה של התכלית מושא ענייננו בבחינת תכלית ראויה, ניתן ללמוד אף מהיחס שהתוותה פסיקת בית המשפט הנכבד לתופעת יידוי האבנים, בכלל זאת על ידי קטינים. ראו, בהקשר זה, למשל ע"פ 196/16 פלוני נ' מדינת ישראל (פורסם באר"ש, 10.5.16):

"אין חולק כי העבירות בהן הורשע המערער הינן חמורות על פי כל קנה מידה, שכן המעשים שביצע טומנים בחובם סכנה רבה לשלום הציבור ולביטחונו. האלימות על רקע לאומני, המלווה אותנו בתקופה האחרונה, הינה קשה ומדאיגה, ומחייבת את בתי המשפט להתייחסות עונשית הולמת. בין היתר, מדובר בתופעה של ידוי אבנים לעבר מכוניות חולפות, אשר מגלמת בחובה סכנה מוחשית לנוסעי הרכב, וזאת מלבד זריעת תחושה של חוסר ביטחון, אימה ופחד, שכן ידוע לכל כי אבן הפוגעת ברכב נוסע עלולה לגרום לפגיעות חמורות בנפש. במקרה דנן, התבררה הסכנה כמוחשית, כאשר כתוצאה מהשלכת האבנים על ידי המערער וחברו נגרמו למתלוננים באישום הראשון נזקים משמעותיים, והם נזקקו לתפריס בראשם. אף גילו הצעיר של המערער, אין בו כדי להפחית באופן משמעותי מחומרת הדברים, לנוכח העובדה כי רבים ממבצעי העבירות בסוג זה של עבריינות הינם קטינים, וכידוע הוא כי אין הבדל של ממש בין אבן, אותה יידה קטין, לבין אבן שהושלכה על ידי עבריין בגיר (בש"פ 2807/14 מדינת ישראל נ' פלוני [פורסם בנבו] 16.4.2014); בש"פ 7171/00 מדינת ישראל נ' חאמד [פורסם בנבו] 8.10.2000)".

לאור האמור לעיל, ברי כי התכלית העומדת בפני התיקון דנן היא תכלית ראויה.

נעיר, כי לאור תכלית זו, מובן מדוע אין ממש בטענת העותרים (ראו, למשל, סעיף 4 לפרוטוקול הדיון), לפיה בענייננו יש לשקול "נסיבות אישיות", ביחס "לכל מקרה

ומקרה", בטרם שלילת גמלאות, וכי אין לנקוט בענייננו, כלשון העותרים, צעד "גורף".
 שעה שהתכלית המניעתית נועדה להכווין מראש – ולא בדיעבד, לאחר קרות העבירה
 הבטחונית – את התנהגותם של הורים, הרי שעליה לחול כלפי כולי עלמא, זאת בניגוד
 לשיקולי ענישה במשפט הפלילי, אשר במסגרתם ניתן לתת את הדעת לנסיבותיו
 הפרטניות של כל קטין וקטין. והרי, בטרם קרות העבירה, לא ידוע אפריורית מיהו הקטין
 שיבצע עבירה בטחונית, ושעל הוריו להפעיל מולו את סמכותם ההורית כמיטבם. אילולא
 היה מדובר בשלילת גמלאות החלה על כל משפחת קטין במקרים המתאימים, הרי
 שהיתה מוחמצת לחלוטין התכלית המניעתית, והיה נפגע המאבק החשוב מאין כמוהו
 בתופעה הפסולה שאותה מבקש תיקון החקיקה לשרש. אכן, כפי שנרחיב להלן, הכלי
 המנהלי, בשל תכליתו המניעתית **נועד למנוע מראש** ובאופן גורף את ביצוע העבירה בטרם
 ביצועה ולתמרץ את **כלל** אוכלוסיית ההורים לפעול למניעת עבירה כאמור על ידי ילדיהם.
 דווקא בחינה פרטנית ושלילת גמלאות רק מחלק מהקטינים היא שעלולה להפוך את
 אמצעי מניעתי לכלי ענישת-הרתעתי ולהוביל ליצירת הבחנה אסורה בין קטינים
 והוריהם וכאמור, לא זו הייתה מטרת המחוקק בתיקון בענייננו (בניגוד לכלים האחרים
 שפורטו לעיל).

ונוסיף, כי המשיבים סבורים כי אין לכנות את האמצעי הננקט בענייננו כצעד "גורף"
 במונחו הרחב; שהרי, הגמלה נשללת בסופו של יום לא מקבוצת הורי הקטינים באשר הם
 הורי קטינים, אלא רק מקבוצת ההורים שילדיהם הקטינים הורשעו בביצוע עבירות
 בטחון, קבוצה המונה מאז כניסתו של החוק לתוקף משפחות בודדות בלבד. דומה, כי יש
 בכך כדי להעמיד באור אחר את טענת העותרים ל"גורפות" החקיקה בענייננו.

עוד נעיר, למען הזהירות, כי כעולה מפרוטוקול הדיון (עמ' 5 ואילך) נתגלע שוני מסוים
 באופן הצגתה של תכלית החקיקה בענייננו, בין תגובת המשיבה 1 כפי שהוגשה לקראת
 הדיון, לבין תגובת המשיבים 2-3. כך, בעוד שבתגובת המשיבה 1, הושם דגש על התכלית
 של התיקון **"להגביל את הסולידריות החברתית" כלפי מי שהורשע בביצוע עבירות**
ביטחון – מי שביקש לפגוע בתושבי המדינה בכללותה והפר את "האמנה החברתית"
 העומדת ביסוד המדינה (ההדגשה במקור – הח"מ); הרי שבתגובת המשיבים 2-3 פורטה
 עמדתם לפיה תכליתו של ההסדר היא תכלית מניעתית.

עוד למען הזהירות, יצוין כי פער מסוים בין עמדת המשיבה 1 לבין המשיבים 2-3 ניכר גם
 מתשובת המשיבה 1 לצו על תנאי, שהוגשה ביום 28.5.17 לבית המשפט הנכבד; מתשובת
 זו עולה, ראשית, כי לשיטת המשיבה 1, "התכלית המרכזית של ההסדר אינה עונשית,
 כטענת העותרים, אלא **מטרתו** [ההדגשה במקור – הח"מ] להביא לידי הרתעת עברייני
 ביטחון ולמנוע ביצוע של עבירות ביטחון, מתוך רצון להתמודד עם בעיה רחבה שהפכה
 למכת מדינה". ואולם, בתשובתה מצוין כי "בנוסף ההסדר מבטא את רצון המחוקק
 לשלול תמיכה מדינתית כפולה ממי שפגע בסולידריות החברתית, שעומדת בבסיס חוק
 הביטוח הלאומי, בביצוע פשעים מתוך כוונה לאומני או בזיקה לפעילות טרור" (סעיף 64
 לכתב התשובה מטעם המשיבה 1).

לעמדת המשיבים 2-3, בשים לב לנוסח כתב התשובה של הכנסת, הפער המסוים הקיים בין עמדת המשיבים 2-3 לבין עמדת המשיבה 1, אינו בעל השלכה בענייננו, ומקורו, ככל הנראה, בכך שתכלית התיקון מושא ענייננו אינה מובאת בצורה חד משמעית בדברי ההסבר לו, כפי שיפורט להלן; הנה כי כן, עיקר הדברים הוא בכך שתשובת הכנסת לצו על תנאי מעלה כי תכלית התיקון היא, בין היתר, "למנוע ביצוע של עבירות בטחון", ובהקשר זה אין כל פער בין עמדת המשיבה 1 לבין עמדת המשיבים 2-3. אמנם, הכנסת ציינה בתשובתה כי ההסדר אף "מבטא את רצון המחוקק לשלול תמיכה מדינתית כפולה ממי שפגע בסולידריות החברתית, שעומדת בבסיס חוק הביטוח הלאומי", אך גם בכך אין כדי להשליך על ענייננו, ולשם בהירות הדברים נאמר כך: דברי ההסבר לסעיף הספציפי מושא תיקון החקיקה בענייננו, אינם מספקים מענה מוחלט לשאלת תכלית התיקון. כזכור, דברי ההסבר לתיקון בכללותו מציינים כי התיקון חוקק "על רקע התפשטותה של תופעת ידוי האבנים בתקופה האחרונה, והסיכונים הרבים הכרוכים בה לגוף ולרכוש...", ובדברי ההסבר לעניין הסעיף הספציפי הנ"ל, צוין כדלקמן:

"בנוסף, ועל רקע תופעת ידוי האבנים בידי ילדים קטינים ומשום שצורכי הקיום של ילד הנמצא במאסר מסופקים בבית הסוהר, מוצע להרחיב את סעיף 325 כך שהגמלאות הבאות לא ישולמו להוריו של ילד שהורשע בעבירת ביטחון, כהגדרתה בעסיף 326(ג) לחוק הביטוח הלאומי, או בעבירה לפי סעיף 332 לחוק העונשי שעניינה ידוי אבנים לעבר כלי תחבורה בנסיעה מתוך מניע לאומני או בזיקה לפעילות טרור, בתקופה שבה הילד שוהה במאסר עקב ההרשעה בעבירה כאמור:

1. קצבת ילדים;
 2. מענק לימודים;
 3. תוספת בעבור הילד לגמלת הבטחת הכנסה או לתשלום לפי חוק המזונות (הבטחת תשלום), המשולמים להורים לפי חוק הבטחת הכנסה, חוק המזונות (הבטחת תשלום) או סעיף 68(ג) לחוק הביטוח הלאומי;
 4. תוספת בעבור הילד לקצבת נכות, קצבת שאירים, קצבת תלויים וקצבת זקנה, המשולמות להוריו.
- עוד מוצע לקבוע כי בתקופת המאסר הילד לא יבוא במניין הילדים לעניין הגמלאות שיישללו.
- עוד מוצע לקבוע כי הוראות סעיף 325, כנוסחו בהצעת החוק, יחולו על עבירה שנעברה ביום תחילתו של חוק זה ואילך."

עוד הובאה בדברי ההסבר להצעת החוק, התייחסות להשפעתה של ההצעה על זכויותיהם של ילדים, וכך נכתב לתיקון סעיף הספציפי מושא ענייננו:

"התיקון המוצע לסעיף 325 יפגע בהכנסתה של משפחתו של ילד שהורשע בעבירת ביטחון או בעבירה לפי סעיף 332 לחוק העונשים בגובה הקצבאות או התוספות לקצבאות שיישלו כמפורט בסעיף 3 לעיל ומובן כי הפחתה בהכנסה המשפחתית יכולה להשפיע גם על סיפוק צורכי הילדים במשפחה. עם זאת, יצוין כי ההפחתה תהיה בתקופת המאסר שבה הילד ממילא מקבל את צורכי הקיום הבסיסיים בבית הסוהר ואינו גר בביתו".

כאמור, הדברים אינם מספקים מענה חד ומוחלט לשאלת תכליתו של התיקון.

עמדת המשיבים 2-3, היא כי הגם שניתן למצוא תימוכין להיבטי סולידריות חברתית במובן זה או אחר ברציונלים הכלליים של חוק הביטוח הלאומי, וזאת מבלי להידרש לסוגיה זו כעת, הרי שלעמדת המשיבים 2-3, התכלית של תיקון החקיקה הספציפי מושא ענייננו היא תכלית מניעתית, אשר ביקשה להביא את הורי הקטינים להיות מעורבים בחיי ילדיהם ולהביאם לפעול למניעה – מראש, ex ante – של ביצוע עבירות ביטחון על-ידי ילדיהם הקטינים ובכך להתמודד עם תופעה שהפכה למכת מדינה. יצוין כי התכלית המניעתית ניתנת להילמד גם מתכליתם של תיקונים אחרים המהווים חלק "מרשת" של תיקוני חקיקה שנועדו להתמודד גל הטרור, ובפרט עם העליה במעורבותם של קטינים בעבירות ביטחוניות, כפי שיפורט בהמשך, בסעיפים 79-81.

לאור כל האמור לעיל, נשוב ונציין כי תכלית התיקון מושא ענייננו היא תכלית ראויה.

76. **התנאי הרביעי הוא המידתיות** – התנאי הרביעי והאחרון לחוקתיות הפגיעה בזכות אדם המוגנת בחוקי יסוד הוא שהפגיעה הינה "במידה שאינה עולה על הנדרש". תנאי זה מורכב משלושה מבחני משנה: מבחן הקשר הרציונלי, מבחן האמצעי שפגיעתו פחותה, ומבחן המידתיות "במובן הצר".

77. **מבחן המשנה הראשון- מבחן הקשר הרציונלי:** "האמצעי שנבחר צריך להוביל באופן רציונלי להגשמתה של המטרה" (עניין המפקד הלאומי, פסקה 50 לפסק דינה של השופטת נאור). בענייננו, עמדת המשיבים היא כי יש בתיקון לחוק כדי להשיג את המטרה שעליה עמדנו לעיל.

סעיף 14 לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, תשכ"ב-1962, קובע כי הורים הם האפוטרופוסים הטבעיים של ילדיהם. בסעיף 15 לחוק נקבע, כי "אפוטרופסות ההורים כוללת את החובה והזכות לדאוג לצרכי הקטין, לרבות חינכו, לימודיו, הכשרתו לעבודה ולמשלח-יד ועבודתו, וכן שמירת נכסיו, ניהולם ופיתוחם; וצמודה לה הרשות להחזיק בקטין ולקבוע את מקום מגוריו, והסמכות לייצגו". מטרת התיקון דנן היא לתמרץ את הורי הקטין, אפוטרופסיו החוקיים והאחראים הישירים עליו, לפעול למניעת ביצוע העבירות המנויות בסעיף על ידי ילדם. בפרט, מבקש התיקון להתמודד עם עבירת ידיו

אבנים, אשר הפכה כאמור בשנים האחרונות לעבירה שכיחה המבוצעת על ידי קטינים (ראו בעניין זה פסקה 13-14 לעיל). משההורים הם האפוטרופסים הטבעיים של ילדיהם, הם בעלי יכולת משמעותית למנוע מילדיהם לבצע את העבירה. בשלילת הגמלאות מהורי הקטין ישנה הכבדה מסוימת על ההורים, אשר יש בה כדי לעודד לפעול כאמור, ועל כן יטענו המשיבים כי מתקיים קשר רציונאלי בין האמצעי למטרה.

שאלת האכסניה המתאימה

78. בהחלטת בית המשפט הנכבד מיום 25.1.17, נתבקשו המשיבים ליתן את הדעת בין היתר לסוגיית "העירוב בין המישור הפלילי למישור הסוציאלי, והאכסניה המתאימה למאבק בתופעת ידוי האבנים...". נקדיש עתה, במסגרת ניתוח הקשר הרציונלי במסגרת מבחני המשנה של המידותיות, לשאלה זו של "אכסניה מתאימה".

79. המשיבים יטענו כי המחוקק ביקש להתמודד עם תופעת מעורבותם של קטינים בעבירות בטחוניות, וזאת על ידי שימוש בארסנל הכלים המגוון העומד ברשותו. כך, תיקון החקיקה מושא העתירה אינו התיקון היחיד, אלא חלק מ"רשת" של תיקוני חקיקה שנועדו להתמודד עם גל הטרור, ובפרט עם העלייה במעורבותם של קטינים בעבירות ביטחוניות.

80. כחלק מ"רשת" זו התקבל תיקון קודם לסעיף 332 לחוק העונשין (תיקון חוק העונשין (תיקון מס' 120) (יידוי או ירי של אבן או חפץ אחר), התשע"ה-2014, במסגרתו הוחמרה הענישה בעבירת יידוי אבנים. כמו כן, התיקון שבמוקד העתירה דן כולל רכיבים נוספים שנועדו להאבק בתופעה, כמו קביעת עונשי מינימום לעבירות הרלוונטיות (יוער, כי עונשי מינימום אינם חלים לגבי קטינים) ותיקון סעיף 329(א)(2) לחוק העונשין, זאת כדי לעגן את הפסיקה הקיימת ולפיה העבירה חלה גם לגבי ניסיון לפגוע באדם באמצעות אבן, כל זאת כפי שפורט בהרחבה בפרק העובדתי לעיל.

בנוסף, תוקן חוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול), התשל"א-1971 (ס"ח תשע"ו מס' 2509; להלן: חוק הנוער) כך שבית המשפט הוסמך לצוות, אם מצא כי קיימות נסיבות המצדיקות לעשות כן, על חיוב הורה קטין בתשלום קנס, הוצאות משפט, התחייבות או ערובה בדבר התנהגותו של הקטין בעתיד, או פיצוי לניזוק, לפי פסקאות (3), (7), (8) לסעיף 26 לחוק הנוער, גם במקרה של קטין שהורשע בביצוע עבירה. כעולה מדברי ההסבר להצעת חוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול) (תיקון מס' 20) (דרכי טיפול לאחר הרשעה), התשע"ו-2015, עד לתיקון ניתן היה לעשות שימוש באמצעים אלה רק לגבי קטינים שבית המשפט קבע כי ביצעו את העבירה אך בחר שלא להרשיעם ואילו בעקבות התיקון, ניתן לעשות שימוש באמצעים האמורים ככלי משלים לאחר הרשעת הקטין. התיקון אינו מתנה את יישומו בביצוע עבירה כזו או אחרת, אולם הרקע לחקיקתו היה הרצון להגביר את מעורבות ההורים במניעת ביצוע עבירות על ידי ילדיהם,

ובפרט ביצוע עבירות של יידוי אבנים בידי קטינים. וכך נכתב בדברי ההסבר לתיקון האמור:

"הצורך לחייב את ההורה ליטול חלק בהליך הפלילי המתנהל כנגד ילדו, גם אם באמצעות חיובו בקנס או פיצוי, או קבלת התחייבות מאת ההורה בדבר התנהגות הקטין בעתיד, נדרש לא פחות ולעתים אף יותר, גם במקרים שבהם החליט בית המשפט להרשיע את הקטין ולגזור את דינו. כך למשל במקרים שבהם ההורה לא מגלה כל מעורבות בחיי ילדו או במעשיו, או במקרים שבהם ההורה מעודד את ילדו לביצוע העבירות. הדבר יכול לבוא לידי ביטוי למשל, בהעלמת עין של ההורים שיודעים כי בנם נוהג בטרקטורון ללא רישיון ומסכן בכך חיי אדם, או בתופעה של יידוי אבנים על ידי קטינים. על רקע אידיאולוגי... הטלת קנס או פיצוי על הורה של קטין כאמור, במהלך הליך משפטי שלו היה ההורה שותף, עשויה להחזיר אחריות להורה, ואף לחזק את סמכותו מול הקטין.

... מטרתה של הצעת החוק היא להגביר את המעורבות הפעילה של ההורה במניעת עבריינות מצד הקטין. דבר שבסופו של דבר עשוי להיטיב הן עם החברה והן עם הקטין עצמו". [ההדגשות הוספו – הח"מ].

צילום דברי ההסבר להצעת חוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול) (תיקון מס' 20) (דרכי טיפול לאחר הרשעה), התשע"ו-2015 מצורף ומסומן מש/10.

בהקשר זה יצוין, כי בהתאם להנחיית פרקליט המדינה הנזכרת לעיל (ראו מש/3), מודיניות התביעה בענישה היא כי בענישת קטינים מתחת לגיל 14 בעבירת יידוי אבנים, על התובע לדרוש לחייב את הקטין ואת הורהו לחתום על התחייבות בערובה לכך שהקטין לא יעבור עבירה דומה בעתיד, ואם ניזוק אדם כתוצאה מהעבירה, בגופו או ברכושו, על התובע לדרוש לחייב את הקטין או הורהו גם בתשלום פיצוי לאותו אדם (שם, בעמ' 10).

אם כן, אף באמצעות תיקון חוק הנוער ביקש המחוקק להגביר את המעורבות ההורית בחיי ילדיהם הקטינים למניעת השתתפותם בביצוע עבירות.

81. לצד תיקון זה, תוקן חוק הנוער (ס"ח תשע"ו מס' 2576) כך שבית משפט שהרשיע קטין בעבירה לפי סעיפים 298, 300 או 305 לחוק העונשין (היינו הריגה, רצח או ניסיון רצח), הוסמך לצוות על החזקתו של הקטין במעון נעול, לתקופה שיקבע, ועל המשך נשיאת עונשו במאסר, ובלבד שבעת העברתו למאסר ימלאו לקטין ארבע עשרה שנה לפחות. עד לתיקון, בית המשפט לא היה מוסמך להטיל מאסר על קטין שטרם מלאו לו ארבע עשרה שנים בשעת גזר דינו. מדובר בהוראת שעה הקבועה לתקופה של שלוש שנים, שהרקע לחקיקתה הוא מעורבותם של קטינים שטרם מלאו להם 14 שנים בפגועים באותה העת.

82. בהקשר זה יטענו המשיבים, בתשובה לטענות העותרים כי התיקון יוצר פגיעה בשל הגורפות בה הוא חל, ללא בחינה פרטנית של הקטינים והוריהם במקרה נתון, כי בניגוד לכלים הפליליים - שהם כלים שיפוטיים-ענישתיים ולכן במסגרתם יש מקום להפעלת שיקול דעת פרטני על ידי בית המשפט - הכלי המנהלי, בשל תכליתו המניעתית **נועד למנוע מראש** ובאופן גורף את ביצוע העבירה בטרם ביצועה ולתמרץ את כלל אוכלוסיית ההורים לפעול למניעת עבירה כאמור על ידי ילדיהם. דווקא בחינה פרטנית ושליטת גמלאות רק מחלק מהקטינים היא שעלולה להפוך את אמצעי מניעת כללי ענישתי-הרתעתי ולהוביל ליצירת הבחנה אסורה בין קטינים והוריהם וכאמור, לא זו הייתה מטרת המחוקק בתיקון בעניינו (בניגוד לכלים האחרים שפורטו לעיל).

83. המשיבים יטענו כי במסגרת ארגז הכלים העומד לרשותו של המחוקק, החליט המחוקק להשתמש גם - אך לא רק - בכלים פליליים עונשיים, לצד השימוש בכלי בסוציאלי של שליטת גמלאות, כל זאת כדי לייצר מענה משולב ולהאבק באופן כולל ומקיף בתופעה החמורה של ידוי אבנים ומעורבות בעבירות בטחונות אחרות על ידי קטינים.

כפי שפורט לעיל, שימוש בכלי הסוציאלי בעניינו מקיים קשר רציונאלי בין האמצעי למטרה ועל כן יטענו המשיבים כי מדובר באכסניה מתאימה, לצד שימוש בכלים נוספים, המתאימים אף הם להילחם בתופעה שהוגדרה כמכת מדינה. בכך, לעמדת המדינה, מצוי המענה לשאלת ה"אכסניה המתאימה" שהועלתה בהחלטת בית המשפט הנכבד מיום 25.1.17.

לפיכך, התיקון לחוק עומד במבחן המשנה הראשון.

84. מבחן המשנה השני- מבחן האמצעי שפגיעתו פחותה: "מבחן המשנה השני למידתיות הוא מבחן האמצעי שפגיעתו בזכות האדם היא הפחותה. **לא נדרש שהאמצעי שנבחר יהיה באופן מוחלט הפוגעני פחות, אלא שיהיה בגדרו של מבחן המידתיות**: 'החובה לבחור באמצעי שפגיעתו פחותה, אינה שקולה כנגד החובה לבחור באמצעי שבאופן מוחלט הוא הפוגעני פחות... יש להשוות, איפוא בין האפשרויות הרציונאליות, תוך בחירה של אותה אפשרות, אשר בנסיבות הקונקרטיים יש בכוחה להשיג את התכליות הראויות תוך פגיעה פחותה בזכויות האדם' (פרשת עדאללה פסקה 68 לפסק דינו של כבוד השופט ברק)" (סעיף 51 לפסק דינה של כב' השופטת (כתוארה אז) נאור בעניין **המפקד הלאומי**) [ההדגשה הוספה - הח"מ]. בית המשפט קבע, כי קיים מתחם של אמצעים מידתיים, אשר בידי המחוקק לבחור ביניהם. לעניין מתחם המידתיות בבחירת האמצעי על ידי המחוקק, ראו עניין **המרכז האקדמי**).

85. המשיבים יטענו, כי התיקון דנן עומד במבחן זה. אף אם נניח כי מתקיימת פגיעה בזכות לשוויון בין הוריו של קטין שביצע עבירה המנויה בסעיף ובין הורים לאסירים קטינים

אחרים או בין האסירים הביטחוניים הקטינים לאסירים אחרים, מדובר בפגיעה מוגבלת ומידתית ביחס לתכלית אותו מבקש התיקון לקדם. כך, הגמלאות הניתנות להורים עבור ילדם נשללות אך ורק לתקופת מאסרו, בה כאמור, הוא מקבל את צרכיו הבסיסיים על ידי המדינה מבלי שנפגעת זכותו לקיום מינימאלי בכבוד. כמו כן, מדובר בשלילת הגמלה המשולמת עבור הקטין האסור בלבד, בעוד שאין פגיעה בגמלאות המשולמות להורים עבור ילדיהם האחרים.

86. לגבי טענת העותרים כי שירות בתי הסוהר אינו מספק את כלל צרכי האסיר והורי האסיר נדרשים להעביר לקטין כספים לצורך קנייה בקנטינה (עמ' 28 לעתירה), המשיבים יטענו כי דין טענה זו להידחות. כאמור, צרכיו הבסיסיים של האסיר מסופקים על ידי שירות בתי הסוהר בתקופת מאסרו ובהקשר זה, כאמור לעיל, אסירים קטינים מקבלים תפריט תזונה מותאם בכמותו ובאיכות, לגילו של הקטין המועשר במרכיבי מזון כמו סידן ומוצרי חלב. מנגד, הסדר הקנייה בקנטינה הינו בבחינת **פריווילגיה** לאסירים, ואינו מהווה משום זכות קנויה לאסיר. כך, תקנה 19 לתקנות בתי הסוהר, תשל"ח-1978, קובעת כי "מנהל בית הסוהר **רשאי**, על-פי כללים שקבע הנציב, להעניק לכלל האסירים או לסוג אסירים או לאסיר מסויים **טובות הנאה** מעבר לזכויות מוקנות שנקבעו בחיקוק, כגון: ביקורים, מכתבים, חופשות, **קניית מצרכים**, האזנה לשידורים בכלי-תקשורת או צפייה בהם (להלן - טובות הנאה), המותנות בהתנהגותו הטובה של האסיר המסויים או בסוג בית הסוהר או האגף שבו הוא מוחזק או במצב בבית הסוהר" [ההדגשות הוספו – הח"מ]. בהקשר זה יצוין, כי בהתאם לתקנה 19(ב) "מנהל בית הסוהר רשאי, לפי שיקול דעתו, למנוע מאסיר שהתנהגותו איננה טובה או מסוג אסירים בבית הסוהר או מכלל האסירים בבית הסוהר טובות הנאה; מגיעת טובות הנאה תיעשה על-פי כללים שקבע הנציב". וראו בהקשר זה, בהרחבה, לעיל, בפסקה 47, שם השבנו לטענת העותרים, לפיה ההורים נושאים בהוצאות חודשיות גבוהות בתקופת המאסר של ילדיהם, כגון הוצאות הקנייה בקנטינה. כפי שפורט בהרחבה, דין טענה זו להידחות, שכן הקנייה בקנטינה היא, כאמור, **פריווילגיה** המאפשרת לאסיר לרכוש מוצרים נוספים מעבר למה שמספק בית הסוהר ואינה נועדה לספק לאסיר את צרכיו הבסיסיים, אשר מסופקים לו על ידי המדינה. כפי שפורט לעיל, קבלת טענת העותרים כאילו תקציב הקנטינה של האסיר נכלל במסגרת צרכיו הבסיסיים מובילה לתוצאה לא סבירה, לפיה כל אסיר קטין או בגיר אשר נשללת או נמנעת ממנו, לפי העניין, פריווילגיה זו של רכישה בקנטינה או שאין ביכולתו לממן רכישה בקנטינה מסיבות כאלו ואחרות, נפגעת זכותו החוקתית לקיום מינימאלי. אם כן, ככל שכתוצאה מהתיקון נוצרת הבחנה בפועל באפשרות הרכישה בקנטינה בין האסירים הקטינים הנכנסים לגדר התיקון ובין אסירים אחרים, ברי כי משמדובר בפריווילגיה שאינה עולה כדי זכות קנויה של האסיר ומשישנה הצדקה להבחנה בין האסירים במקרה זה, מדובר בפגיעה מידתית, העומדת במבחן המידתיות.

87. **לבסוף** מבקשת המדינה למנוע – באופן מוגבל ומידתי – מקטינים לבצע עבירות של ייזוי אבנים ועבירות ביטחון ממניע לאומני ועם זיקה לפעילות טרור, שיש בהן לחתור תחת ישודותיה. זאת, על ידי עידוד ההורים להפעיל את סמכותם ההורית. ברי כי ישנה הכבדה

מסוימת על הורי הקטין אשר גמלאותיו נשללות בתקופת מאסרו בהתאם לתיקון (כפי שפורט בפרק העובדתי לעיל), אך מדובר בהכבדה מוגבלת ומידתית לתכלית ראויה של הצלת חיים ורכוש.

ראו והשוו לעניין זה את הדברים שנקבעו על ידי כבוד השופט סולברג, בסעיף 4 לפסק דינו בבג"ץ 8091/14 **המוקד להגנת הפרט נ' שר הבטחון** (פורסם באר"ש, 31.12.14), בשינויים המחויבים ובהתאמות הנדרשות לענייננו:

"אין בעצם הפגיעה בבני משפחת מחבל כדי לעשות את הריסת הבית לבלתי-חוקית, גם על פי כללי המשפט הבינלאומי...אכן, בענישה בפלילים, שלא כמו בהרתעה לפי תקנה 119, המיקוד הוא במי שהורשע בעבירה, ולא בבני משפחתו; אך כפי שציינתי בעניין קואסמה הנ"ל –

"גם בהליכים פליליים שמטרתם עונשית...נפגעים בני משפחה חפים מפשע. מאסר של אדם בגין עבירה פלילית שביצע, בהכרח פוגע ברעייתו, בילדיו, בשאר קרוביו, מבחינת צרכיהם הגשמיים והרוחניים. אין צורך להכביר במילים על החסכים המתלווים תדיר למאסרו של אדם, שבהם נושאים קרוביו"

88. לאור האמור לעיל, המסקנה היא כי האמצעי שנבחר עומד בתנאי מתחם הסבירות של האמצעי שמידתו פחותה.

89. מבחן המשנה השלישי- מבחן המידתיות כמובו הצר: כאן יש לבחון אם הגשמות התכלית הראויה שקולה כנגד הפגיעה בזכויות האדם. מדובר במבחן ערכי המאזן בין ערכים ואינטרסים מתנגשים על פי משקלם. מבחן הנותן ביטוי לשאלת הסבירות (ראו בג"ץ 7052/03 **עדאלה המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי נ' שר הפנים** (פורסם באר"ש, 14.5.06), פסקאות 74-75 לפסק דינו של הנשיא ברק). במסגרת זו, נדרש איזון ערכי של יחס סביר בין הפגיעה בזכות לבין היתרון החברתי הנובע מן הפגיעה (סעיף 55 לפסק דינה של כבוד השופטת (כתוארה אז) נאור בעניין **המפקד הלאומי וההפניות שם**).

90. המשיבים סבורים כי בענייננו מתקיים גם מבחן המשנה השלישי, בהתקיים איזון סביר בין התכלית הראויה והלגיטימית שמרכזה מניעת פגיעה בתיי אדם וברכוש ובין הפגיעה בשוויון.

91. על התכלית שעליה מבקשת החקיקה להגן וחשיבותה כבר עמדנו לעיל. **המשיבים יטענו כי אף בהנחה ובית המשפט הנכבד יקבע כי קיימת בענייננו פגיעה בזכות חוקתית, הרי שעוצמת הפגיעה אינה עוצמה חמורה**. אף אם נניח לצורך הדיון כי מתקיימת פגיעה בעיקרון השוויון (וזאת מבלי להיכנס לשאלה האם מדובר בפגיעה בשוויון הנגרמת להורי הקטין או לקטין עצמו), הרי שהנסיבות **המצטברות** בענייננו, לרבות – אך לא רק – הפגיעה המוגבלת לתקופה קצובה לפרק זמן המאסר והמצומצמת לגמלאות המשולמות עבור הילד, כאשר צרכיו מסופקים בתקופה זו על ידי שירות בתי הסוהר, ויתר הגמלאות

המשולמות להורים, עבור ילדיהם האחרים, אינן נשללות – מביאות למסקנה כי עוצמת הפגיעה אינה עולה כדי פגיעה חמורה.

92. על החשיבות שבעוצמת הפגיעה בזכות, במסגרת האיזון המתבצע אגב מבחן המשנה השלישי, ראו דברי כב' הנשיאה ביניש בסעיף 12 לפסק דינה בעניין המפקד הלאומי:

"... ובלשונו של השופט י' זמיר: מבחינה עקרונית רמת ההגנה על זכות יסוד צריכה לעמוד ביחס ישר לדרישת החשיבות של הזכות ולעוצמת הפגיעה בזכות... בהתאם לדברים אלה, נקבע בפסיקתו של בית משפט זה כי ככל שהזכות הנפגעת הינה בעלת ערך חברתי רב וככל שעוצמת הפגיעה בה היא מקיפה וחריפה. כך תדרשנה מטרות חשובות ומהותיות יותר על מנת לקיים את דרישת התכלית הראויה במסגרת "פסקת ההגבלה ... ובעיקר במבחן המשנה השלישי שבמסגרתו נבחן היחס בין מהות ועוצמת הפגיעה לבין התועלת הצומחת ממנה...." [ההדגשה הוספה – הח"מ].

זאת ועוד: לעניין עוצמתה של הפגיעה בזכות, יש לקחת בחשבון אף את כמות הקטינים שבעניינם הופעל בסופו של יום תיקון החקיקה האמור. בהתאם לנתונים המתוארים לעיל, משעת כניסתו לתוקף של תיקון החקיקה, ביום 5.11.15, נמצאו שבעה קטינים בלבד הנכנסים בגדרו של התיקון, וחלה עליהם שלילת הגמלאות מושא התיקון. גם בכך – ועל אף שכל קטין וכל משפחה הם עולם ומלואו – יש כדי ללמד על מידתיותו של התיקון, ועל כך שכאמור, אין המדובר בפגיעה מהותית, יסודית ועמוקה המצדיקה שימוש בנשק הדרסטי של התערבות חוקתית.

סיכום

93. נוכח כל האמור לעיל, המשיבים יטענו, כי דינו של הצו על תנאי להתבטל ודינה של העתירה להידחות. לשיטת המשיבים, העתירה דן אינה מניחה בפני בית המשפט הנכבד את התשתית העובדתית והמשפטית ההכרחית לשם הושטת הסעד המבוקש בה – ביטול חקיקה ראשית של כנסת ישראל.

94. לשיטת המשיבים, לא עלה בידי העותר להוכיח קיומה של פגיעה בזכות לקיום מינימאלי בכבוד; בזכות לביטחון סוציאלי ובעיקרון השוויון; לחלופין בלבד, המדובר בפגיעה מזערית, שאינה מקימה עילה להתערבות בית המשפט הנכבד בדבר חקיקה ראשית; ואף אם נניח שהוכחה פגיעה כאמור, יטענו המשיבים כי התיקון עומד במלואו במבחני פסקת ההגבלה.

כמו כן, לאור האמור בפסקה 34 לעיל, יבקשו המשיבים לקבוע דיון בהתנגדות לצו על תנאי בהקדם ככל הניתן, בשים לב ליומנו של בית המשפט הנכבד.

95. תגובה זו נתמכת בתצהירו של עו"ד גיל ברינגר, עוזר שרת המשפטים; הסעיפים בתגובה הנוגעים ליישומו של החוק על ידי הביטוח הלאומי, נתמכים בתצהירה של הגב' דבורה לילך- בן ישעיהו, ממונה בכירה הנהלת מנהל גמלאות במוסד לביטוח לאומי.

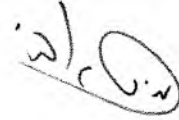
היום, י"ב בסיון תשע"ז

06 ביוני 2017

סיגל אבנור, עו"ד

עוזרת לפרקליט המדינה

אבי מילקובסקי, עו"ד

סגן בכיר בפרקליטות המדינה